

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvüzárnál kapható

JULES VERNE

érdekes iratai magyar fordításban.

Egy sorsjegy 9672-dik szám. Fordította Huszár Imre. 38 képpel. 1 frt 20 kr.

Haza, Franciaországba! Gil Braltar. Fordította Huszár Imre. Képpel. 1 frt 60 kr.

Ejszak a dél ellen. Fordította Huszár Imre. 85 képpel. 2 frt.

A hódító Robur. Regény. Fordította Huszár Imre. 44 képpel. Füzve 2 frt.

Sándor Mátyás. Regény. Fordította Huszár Imre. Benett L. eredeti rajzaival. Két kötet füzve 4 frt.

Kéraban a vasfejű. Regény. Fordították György Aladár és Illésy Piroška 40 képpel. Füzve 2 frt.

A Robinsonok iskolája. Fordította Visi Imre. 46 képpel. Füzve 1 frt 60 kr.

A föld felfedezése. Fordította Brosik Károly. I. kötet: A híresebb utazók története a legrégebb időktől a XVIII. századig. Füzve 2 frt. II. kötet: A XVIII. század híres hajósai. Füzve 2 frt.

Utazás a holdba és a hold körül. Második kiadás. Képpel. Füzve 1.20 kr.

Öt hét léghajón. Utazás Afrikában. «Cinq semaines en ballon» cz. műve után. Képpel. II. kiadás. Füzve 1 frt 20 kr.

Három orosz és három angol kalandjai. Francziából átdolgozta Nagy István. Képpel. Füzve 2 frt.

Utazás a föld körül nyolcvan nap alatt. Második kiadás. Képpel. Füzve 2 frt.

Utazás a tenger alatt. Képpel. Füzve 2 frt.

Grant kapitány gyermekei. Fordította Vértési Arnold. Két kötet. Sok képpel. Füzve 4 frt.

Strogoff Mihály utazása. Moszkvától Irkutskig. Fordította Szász Károly. Második kiadás. Képpel. Füzve 1 frt 60 kr.

A rejtelmes sziget. Három részben. Átdolgozta Szász Károly. Képpel. Második kiadás. Füzve 2 frt.

Servadac Hector kalandos utazása. a naprendszeren át. Átdolgozta Szász Károly. Képpel. Füzve 2 frt.

A Bégum ötszáz milliója. Regény. A „Bounty” lázadói. Elbeszélés. Francziából átdolgozta Szász K. Képpel. Füzve 1 frt 20 kr.

A tizenöt éves kapitány. Regény. Francziából Szász Károly. Képpel. Füzve 1 frt 80 kr.

A Jangada. Nyolcszáz mérföld az Amazonon. Francziából fordította Visi Imre. Képpel. Füzve 2 frt.

Dél csillaga. A gyémántok hazája. Francziából fordította György Aladár. 50 képpel. Füzve 1 frt 60 kr.

A lángban álló szigettenger. Francziából fordította Huszár Imre. 47 képpel. Füzve 2 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A törvényhatósági közigazgatás kézikönyve.

A fennálló törvényekből és rendeletekből rendszeresen összeállította

GRÜNWARD BÉLA.

Első rész: A közigazgatás feladatai.

I. kötet: A közigazgatás és a személyi élet.
II. kötet: A közigazgatás és a gazdasági élet.
III. kötet: A közigazgatás és a gazdasági élet (folytatva). — A közigazgatás és a társadalom. — Gyámi és gondnoksági ügyek. — Igazságszolgáltatás. — Katonai ügyek.

Második rész: A közigazgatás közegei a törvényhatóság körében.

IV. kötet. (befejező): A község. — A törvényhatósági joggal felruházott város. — A vármegye.

Harmadik, bővített és javított kiadás.

Ara füzve 12 frt.

A négy kötet csak együtt kapható.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvüzárnál kapható:

A belgyógyászat tankönyve

orvosnövendékek és gyakorló orvosok számára.

írta

Dr. PURJESZ ZSIGMOND

a belgyógyászat egyet. ny. r. tanára Kolozsvárt.

MÁSODIK ÁTNÉZETT S JAVÍTOTT KIADÁS.

A szöveg közé nyomott számos ábrával.

Két kötet. — Ára füzve 12 forint o. ért.

A két kötet csak együtt kapható.

A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig.

írta

BALLAGI GÉZA.

Ára füzve 5 frt.

Szerző e munkában a magyar politikai irodalom története mellett előadja főbb vonásaiban a cenzura, illetőleg a sajtótörvényhozás történetét is, különös súlyt fektetve II. József és II. Lipót korára. Kiemelendő a József korabeli valláspolitikai és a nemzeti visszahatást tolmácsoló iratokról szóló fejezetek, továbbá Lipót korából a demokraták (Batthyány, Hajnóczy, Nagyváti, Martinovics, Laczkovics) röpiratainak, azután a nőkérdést, a zsidó kérdést, a vallásszabadság kérdését tárgyzó műveknek érdekes ismertetése.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvkereskedésben kapható — az osztr. tartományok számára Szellinski György cs. kir. egyet. könyvüzárnál Bécsben I., Stefansplatz 6.

A RÉGI MAGYARORSZÁG.

1711—1825.

írta

GRÜNWARD BÉLA.

Második kiadás. Ara füzve 4 frt. Masodik kiadás.

TARTALOM: Az önálló állami élet hiánya. — A rendi alkotmány hatása. — A gazdasági s társadalmi fejlettség. — A király. — A főpapság. — A főurak. — A köznemesség. — A polgárság és parasztság. — A külügy. — A főhatóságok. — A hadügy. — A pénzügy. — Közigazgatási viszonyok. — Egyház és közoktatás. — Törvényhozás és országgyűlés. — Az igazságszolgáltatás. — A közigazgatás és a megye. — Nemzetiség és irodalom. — Hangulatok és áramlatok.

AZ IPARTÖRVÉNY MAGYARÁZATA.

A földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterium hivatalos adatainak felhasználásával

írta

Dr. BALLAGI BÉLA.

Magában foglalja az 1884. XVII. törvényezik végrehajtása iránt kibocsájtott összes miniszteri rendeleteket, s elvi jelentőségű határozatokat.

Ara füzve 2 frt 50 kr.

E művet a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. miniszter úr f. évi 24954. számú rendeletével valamennyi ipartestületnek, kereskedelmi és iparkamarának megszerzés végett ajánlotta, valamint felhívta az összes törvényhatóságokat is a szoban levő könyvnek terjesztésére.

42 SZÁM. 1889.

BUDAPEST, OKTÓBER 20.

XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre — 6 •

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt fél évre — 4 •

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt fél évre — 3 •

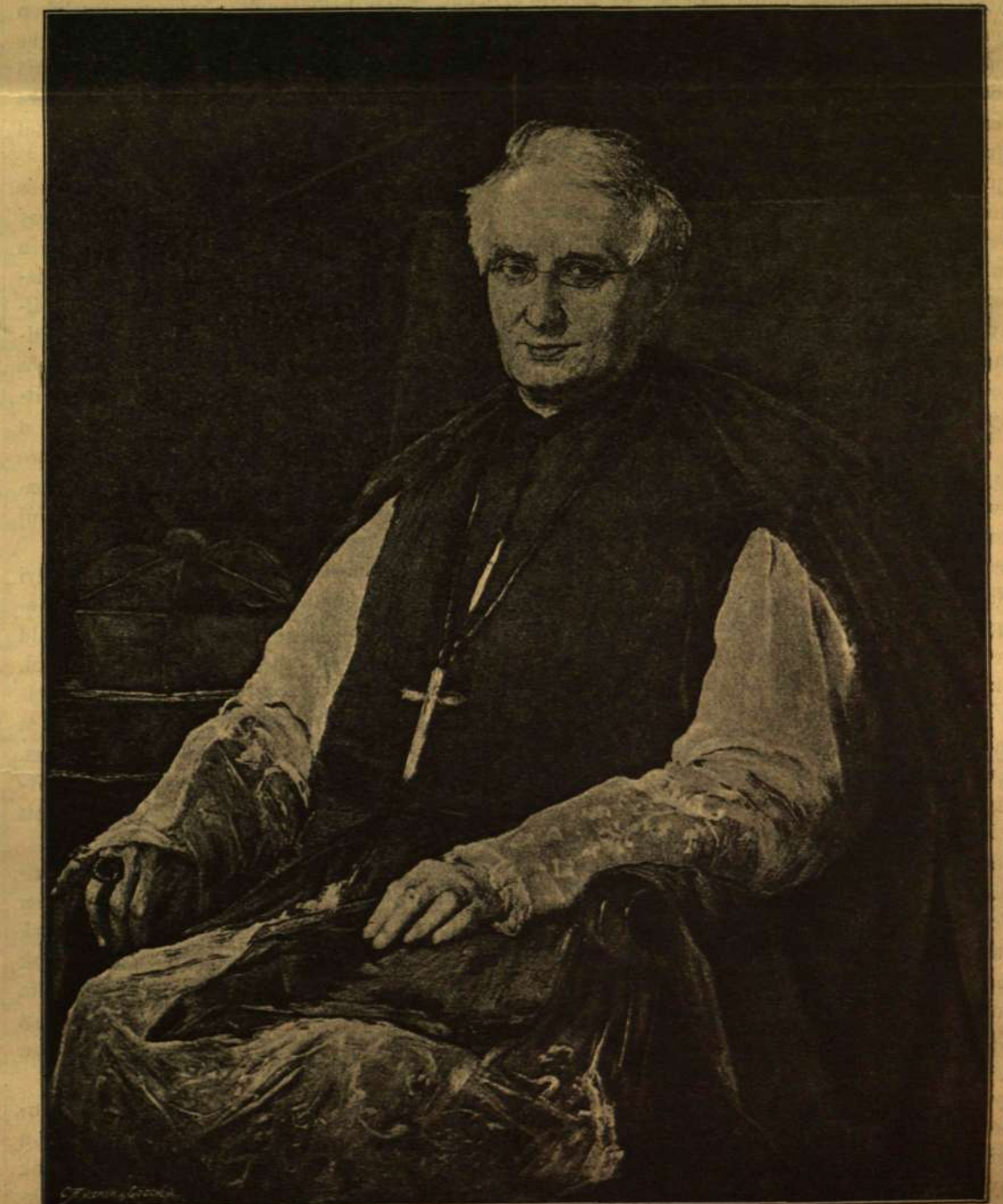
Külföldi előfizetésekre a postaiag meghatározott viteldíj is csatolandó

Dr. HAYNALD LAJOS.

CSENDES visszavonultságban ülte meg Kalooca bíboros érseke e hó 15-dikén, székelyén álló paposságának félszázados jubileumát. De zárkózott magányában is felkereste a közörmű részvéte: Magyarország királyán és a katolika egyház fején kezdve, államférfiak és főpapok, politikusok és tudósok, mágusok és polgárok, testületek és egyesek, a kül- és bel-földről egyaránt siettek kifejezést adni a tiszteletnek, mely dr. Haynald Lajos nevét egyházmegyéje és hazája határain messze túl övedzi.

Tehetségeiben és tevékenységben sokoldalú, sikerben és érdemben gazdag, fordulatokban meglepő a pálya, melyen eljutván a szép öregkornak félszázados papága által jelzett határhoz, jól végzett munkája áldásaként élvezzi a köztisztelt és tekintély gyümölcseit és elégszülten tekinthet vissza életének mindannyi sikert és emelkedést jelző állomásaira.

Haynald Lajos 1816 október 3-án született Nógrádmegye Szécsény községében. Atyai ágon, mint ezt Thaly Kálmán érdemes történetírónk kiderítette, vitéz kurucok sarja. Utóbbi ivadékaiban azonban nemcsak a harszias pályáról a polgári foglalkozásra tért a család, de ősei dicsőségét is elfeledte. Atyja, István, a «szegény tudós» régi porlepte okmányok felkutatása helyett a mindennapi kenyér megkeresésének munkája után látott s nem tudván megkedvelni a megyei szolgálatot, fiatalon otthagyta és gróf Forgách József kamarásnak felszólítására Szécsénybe költözött, a hol előbb a gróf fiait, később unokáit nevelte, e mellett a családifő mellett titkári állást töltött be s szabad óráiban kis gazdaságának élt, gyümölcsfákat oltott, meteorológiai észleleteket csinált és botanizált. Arra is időt szakított magának, hogy elsőszülött fiát, Lajost, maga vezesse be az ismeretek elemeibe, ideje korán a magyar, latin és német nyelvben gyakorolgassa és megtanítsa a növényeket gyűjteni, osztályozni és szárítani. A nyelvek és a természettudomány iránti hajlam az atyáról a fiura szállott s gondosan gyarapított örökség lett a fiunál, ki magas termetével, beszédes arczával, mosolygó szemével édes anyjára ütött. Az anya, Tüttner Francziska, Tüttner Ferencz váci szűcsmesternek leánya, nevelésére, szokásaira nézve polgári asszony volt, a háztartás és gyermekei körül gondos, istenfélő és jötevője a szegénységnek. Midőn e jó anya életének nyolcvanadik

Dr. HAYNALD LAJOS BIBORNOK-ÉRSEK. — MUNKÁCSY MIHÁLY FESTMÉNYE UTÁN.

előtt természetesen még magasabb tekintélyben állott tudománya. Bár a házi oktatás után nem volt a kántor uramtól mit tanulnia, édes atyja a nyilvános iskola látogatásával járó pedagógiai okok miatt beadta a többi kisvárosi gyerekek közé és büszke volt rá, hogy az ő Lajosa küzdött ki az év végén tartott vizsgán az elsőséget.

Nyolcz éves korában, az 1824/5-diki iskolai év elején már deák számba írta be a váci gym-náziumon. Vác város idősbjei még ma is emlegetik a szürke zubbonyos, nyulánk termetű, eleven kis deákot. Kivált egykori osztályfőnöke, a ma is ugyane rendházban lakó öreg Kutserik szívesen emlékszik nagyra válott tanítványáról. Hogy biz ő a fényes tehetséget első tekintetre nem nézte ki belőle s maga is csak kegyesrendű növendék és az oktatás terén kezdő újoncz, pusztán külseje után ítélve meg a vézna gyermeket, gyengéllé és csakis a tapasztalt és éles szemű igazgatónak, Strobl Györgynek határozott akarata írja be osztályba növendékei közé. De a társai közt legfiatalabbik deák ki fog rajta és 87 iskolatárs közt mind a moresben, mind tanulmányaiiban első eminenssé lesz. És nem csak tehetsége a grófi család körében elsajátított előkelő modora által válik ki, de tekintélyre és népszerűsége vergődik jószívűségével, hogy fáradhatatlanul javított gyengébb társai gyakorlatát is atyjától nyert zsebpénzét gyöngéden megosztja szegény sorsu pajtásaival. Ugy a hivatalos osztályzatban, mint társai közszeretében is elsővé tud lenni és mindenki által elismert fölnye senkiben sem kelt irigy szemet. Szép esztét, ernyedetlen szorgalmát és szigorú figyelmét tanulók és tanárok egyaránt dícsérték rajta.

Egy ízben, első éves gimnázista korában valamely pajkos csiny kivételesen érintkezésbe hozta osztályfőnöke nádpálcájával. Emlékezetessé váltott reá nézve ez eset annyira, hogy még érsek korában sem feleli el és kalocsai palotájában 1878 nyarán végül látott egykori tanárát és szókkal mutatja be Jacobini pápai nunciatusnak: «Ecco meus professor, qui aliquando me vastavit!» («Ime tanárom, ki egykoron megválasztott!») «Per amorem Dei, quare vastavit archiepiscopum?» («Isten szerelmére, miért verte meg az érseket?») Kérdi a nunciatus az öreg szerzetestől, ki pillanatnyi zavara után gyorsan feltalálva magát, nyomban és találon megfelel: «Ut sit archiepiscopus!» («Hogy érsekké váljak!») Erre aztán mindhárom kedélyesen nevettek a deákori reminiscencián.

Haynald a gimnáziumi tanulmányait folytatva Pesten és Esztergomban végezve, tizennégy éves korában az esztergomi főegye kispapjává lett, egy évet a Szent Imréről címzett pozsonyi papnevelőben töltve, a bölcseleti tanfolyamra Nagy-Szombatba, a teológiára Bécsbe küldi egyházi kormányja. Tudványa és serény ismeretszerzése a hittani kar tanulmányaival be nem éri. A mellett, hogy harmadéves korában leteszi a szentírás tárgyából a szigorlatot, Goedinger magyar köz- és magánjogi előadásait hallgatja, és tárgyakból kitűnően cenzurálja, majd feléven át a siketnémák oktatását tanulmányozza s mint a Szent Ágostonról nevezett papi intézet növendéke, szorgalmasan ellátogat a bécsi császári növényműintézetbe, a hol Endlicherrel és Fenzl Edével megismerkedvén, e kitűnő tudósok kalauzólása mellett hatol be a botanika tudományába. Hittani szigorolataira készülve is csaknem minden évben elcsajátítja egy európai nyelvet. És kispap korában édes atyját ép úgy meglepi nyelvtanulmányaival, a mint 1862-ben Rómába gyűlt püspökszéksége és Budapestén az 1876-iki nemzetközi statisztikai kongresszus tudós tagjait széles nyelvismeretével, hogy mindannyival a maguk anyanyelvén társalog tiszta kiéjtással és folyékonyan.

Elérvén a kanoni törvényes kort, 1839 október 15-ikén Jordánszky Elek czimzetes püspök a történelmi emlékü Bakács-kápolnában pappá szenteli, s öt nap mulva tartja első miséjét szülőközsége szertény plébánia-templomában, a melyben huszonhárom év előtt megkeresztelték és melynek oltára előtt mint gyermek oly szívesen minisztrálgatott.

Egy év mulva a bécsi egyetemen sikerrel letévé utolsó szigorlatát is és köztaps között (communi applausu) tudorra avatvatván, az egyházi kormányzat a fővárosba küldte segédlelkésznek. Szabad óráiban itt is folytatta botanikai tanulmányait. Dorner Józseffel, a későbbi akadémiai taggal, akkor a helytartótanácsnál gyakornokkal, együtt kutatják fel a főváros környékének növényvilágát és lépnek az országnak más vidékein lakó botanikusokkal csereviszonyba.

Megismerkedve Szaniszló Józseffel, a «Religio és Nevelés» szerkesztőjével, munkatársává szegődik, eleinte idegenből fordít, később eredeti cikkeket ír, utóbb már külföldi lapok terén is érvényesíti tollát egyháza érdekeinek védelmében. Ez időben találkozik először és ismeretlenül az «Augsburger Allgemeine Zeitung» hasábjain Pulszky Ferenczel, a világlap rendes levelezőjével, és a vegyes házasságok kérdésében és a papságból kivetkőzött Horariknak ez időben sok port felvert ügyében mérik össze tollaikat.

Egy évi káplánkodás után a csoportosított hittani tanulmányok (theologiai encyclopaedia) tan-székére léptetik elő és 1846 tavaszán Kopácsy primás titkárává nevezi ki. Mielőtt el hivatalába lépne, érseke ajánlatával beutazza Nyugat-Európát, hosszabb állomást tartva Párisban, a hol nővére, Mária Amália (jelenleg dr. Stockinger Tamás özvegye), Lajos Fülöp király unokájának, Coburg Fülöp hercegnek a magyar nyelvben oktatója, ez összeköttetés révén ismeretségbe hozza a királyi családdal és ez uton bejutatja Páris legelőkelőbb társadalmába, a hol a kellemes külsejű, előkelő megjelenésű és szellemes fiatal pap csakhamar otthonossá és kedveltté válik.

Nemsokára, hogy Esztergomba visszatér és titkári állását elfoglalja, 1847 őszén Kopácsy meghal. Kunszt érseki helynök, Haynaldnak a Pázmány-intézetben volt igazgatója, őt az egyházmegyei hivatal kancellárjává nevezi ki. Ez állásában éri a forradalom. Kunszt a legkritikusabb időben elmenekül Esztergomból és a fiatal kancellár, a pragmatica sanctióra hivatkozva, megtagadja a Szemere-kormányzatnak a debreczeni függetlenségi nyilatkozat kihirdetését. Horváth Mihály kultuszminiszter elmozdítja állásából, melybe 1850-ben Esztergom új érseke, Scitovszky helyezi ismét vissza.

1851-ben Kovács Miklós elagott erdélyi püspök mellé öröklési joggal segédpüspökké nevezi ki egész váratlanul a fejedelem. Haynald egy évig vonakodik e nehéz állás elfoglalásától. Egy évi vonakodás után ő felsége parancsszavának enged, 1852 augusztusában Scitovszky a hebroni püspök címére fölszenteli s az év okt. 15-én, pappá szenteltesének tizenhatodik évfordulóján elfoglalja az időközben elhalálozott Kovács Miklósnak főpapi székét.

Midőn a harminczhat éves püspök java férfierejében püspöki székét elfoglalta, megyéjében mindenütt a lezajlott «zord idők» pusztításainak és a gyenge elődje alatt meglazult fejelemnek képe tárult elő. Mintha csak megyéjét ábrázolta volna a Gyula-Fehérvár ostroma alatt leégett székesegyház és balszárnyának felső emeletében összelőtt püspöki rezidencia.

E góth stílusban épült régi székesegyház, Hunyadi Jánosnak temetkezési helye, egykoron nagy szerepet játszott a vallásos villongások történetében. A katolikusoktól az unitáriusoknak ment a hozzácsatolt rezidenciajával kezére.

1597-ben Báthory Zsigmond visszaadta a katolikusoknak, kiktől az erdélyi kath. püspökség megszűntével, 1601-ben a reformátusok foglalták el. Az erdélyi kath. püspökség helyreállítása után 1716-ban Mártonffy György ismét birtokába veszi és felszenteli az ősi templomot, mely máig viseli az átélt viszontagságok nyomait. Haynald mint erdélyi püspök legott munkába vette a restaurációt és 24,000 forintot fordított a legsürgősebb javításokra.

Egyuttal erélylyel látott hozzá megyéje restaurációjához, a meglazult fejelem helyreállításához s az alacsony színvonalon álló tanügy rendezéséhez. Harmadfél év alatt nagy területen elszórt egész egyházmegyéjét meglátogatta.

Ma is friss emlékezetben élnek Erdélyben főpásztori körútjai, melyekhez szónoki híre mezsze távolságokból összecődültek a negyedszázad óta püspököt nem látott nép, és volt eset, hogy a fáradhatatlan főpásztor, egy napon hatszor is hirdette egybesereglett hívőinek az igét. A mikor utjában magának szórakozásra időt szakíthatott, elmaradhatatlan dobozával a vidék növényzetét kutatta fel s hol egyedül, hol botanikus kollégái társaságában megmászta a havasok magasait, gyakran az éjjeli is a szabadban töltve, magával vitt szük sátorában.

Vonzó egyénisége, erélyes tevékenysége által közkedvelté vált s mind tágabb körben népszerűvé. Kivált midőn 1861-ben a gyulafehérvári konferencián, a gubernium gyűléseiben és a pesti országgyűlésen a jogfolytonosság alapján az Unio zászlóját emeli fel és határozottan útjába áll a kormány alkotmányellenes terveinek.

Sem gr. Nádasdy Ferenc csabitásai és fenyegetései, sem gr. Crenneville Lajos kormányzó erőszaka nem bírják alkotmányos álláspontjában megfélemlíteni. S a bécsi kormány minden reménykedésének bevágja útját nyílt kijelentése: «Sem a felséges ausztriai uralkodó ház és a királyi felség személye iránti rendületlen hűségem, sem hazámhoz és ősi alkotmányához való ragaszkodásom nem enged, hogy akár a tényleg kormányzó miniszterektől várható kegyek, akár a netán fenyegető ideiglenes hátrányok miatt a lelkom mélyében gyökerezett jog és igazság sugallatait elnémítsam, emberi tekintetekből gyáván a szent ügy árulójává legyek!»

Alkotmányos kötelességérzetének és személyes érdekeinek alternatívája elé állítva, lemond püspökségéről, mintsem hogy hazafias meggyőződését megtagadja.

A pápa által a karthágói érsek címével kitüntetve, egyházmegyéje részvételtől és a nemzet tisztelétől környezve 1864 szeptemberében visszavonult Szécsény magányába. Az ország tüntető elismerésére Erdély volt kormányzója és erdélyi református egyház főgondnoka, gróf Mikó Imre fűzte a legszebb levelet, e szókkal búcsúzáva a katolikus egyház elmozdított fejétől:

«Rövid vala együttműködésünk ideje, de arra elég hogy én Nagyméltóságodban a magyar alkotmánynak egy rendületlen jellemű bajnokát ismerjem meg és tiszteljem. Én részemről azon küzdök napjaira, melyeket hazánk szent igazsáért egy téren vívtunk, mindig örömmel fogok emlékezni. S ez emlékezet sugárban a Nagyméltóságod neve kétségkívül első helyen fog mindenkor ragyogni. Nagyméltóságod egy nagy és erős vallás főpásztorához illő bátorsággal védte az alkotmány ügyét. Adja az ég, hogy a mint most a haza, egy egykor a fejedelem is jól felfogott érdekében méltányolja a halhatatlan érdemeket.»

Szécsényi magányából Miksa főhercegbe nunciatusi minőségben akarta új császárságába, Mexikóba vinni. Midőn ez ajánlat elől tisztelettel kitért, a pápa Rómába hívta és a rendkívüli congregatióban alkalmazta.

Haynald csakhamar beletalálta magát itt is új munkakörébe és környezetébe. Az egyházi kormányzat terén ép oly gyorsan lett otthonos,

Es midőn Isten Isten Ferencet - öhajtom: söt
de miha - magához ördítványja, akkor az adomi-
nyozási jog is a fönttört levélanyag által fog gyarabol
kenni.
Isten adja áldását az egészre!
Kelt a Munkácsy-palotában, a hástélyi-
ban, Luxembourgi Királyságban, az M.
születésének ezrel nyolcz száz nyolcvanhatodik
évben, július hava hetedikén

D. Haynald Lajos
bibornok, kalocsai érsek

Előttünk
Dr. László Ferenc
Munkácsy Mihály

A Haynald-féle zene-össztöndíjről szóló alapító levél befejező része, a bibornok, Liszt és Munkácsy aláírásával.

mint Róma társadalmi köreiben. A «vescovo ungherese», a mint népszerű néven neveztek, egyaránt ismert és kedvelt alak volt a főpapok conclaveiban, mint Borghese herceg, Altieri bibornok, Merode miniszter és Nardi prelatus híres szalonjaiban, pater Secchi csillagvizsgálójában, a vatikáni könyvtár magyar vonatkozású okmányait egybegyűjtő Theinernél, barátjának, Lisztnek bizalmas hangversenyein, és kivált a botanikusok közt, kik együtt kutatták föl vele a Tiber partvidékének, a Colosseumnak és Albanónak növényzetét.

De itt is a kegy sugaraiban és a nehezeltés árnyékában váltakozik szereplése. Az egyház egybegyűlt összes püspökeinek megbízásából háromszor tolmácsolta (1862, 1863, 1867) hódolatukat Szent Péter széke előtt. De nehezeltéssel fordul el IX. Pius tőle, midőn a vatikáni zsinaton, a rebeszélésnek nem engedve, ellenzékét csinált a salhatatlansági dogma proklamálásának.

Már csak IX. Pius utódja emeli a bibornoki méltóságra «az angyalokról nevezett római b. sz. Mária áldorbibornoka» címével. E czím után bírja a Michel Angelo által épített «de angelis» elnevezett műreket templomot.

Haynald Lajos kalocsai érsek részvétét a magyar egyházi, politikai, tudományos és társadalmi élet sokágú mozgalmában mindenki ismeri. Ott van ő a magyar főpápság élén a felsőházban, a delegációk, a horvát regnicolaris bizottság elnöki székeiben, a magyar akadémiában, a Szent István társulat gyűlésein, az «Oszták-Magyar monarchia írásban és képbén» szerkesztő bizottságában, a földhitelezet igazgatóságában, az országos kongresszusokon, öreg jelesünk jubileumain ép úgy, mint a főrangú világ esküvőin és jeles művészek oldalán, tegnap Lisztel, a Munkácsyval. Főpap, politikus, tudós, író és műbarát.

Kevesebben ismerik egyházi kormányzatának jeles oldalait: hogy a katolikus népiskolák az ő megyéjében a legrendezettebbek, hogy papjainak és tanítóinak méltó díjazásáról a Haynald-alapban mily nagylelkűen gondoskodott és mily tervszerűen használja fel e segédeit, tetemes részében illyr és németajkú egyházmegyéje magyarosítására.

Tevékenységének sokágú céljaira erdélyi és kalocsai főpápsága idején nem kevesebb, mint 4.970,527 forint áldozott, az egyház, nevelés és jótékonyosság céljai mellett nem feledkezve meg a tudomány, irodalom és művészetek ápolásáról.

Ott foglalnak helyet közadakozásai jegyzékében a Magyar Akadémia, a Magyar Nemzeti és az Erdélyi Múzeumok, a földrajzi ismeretek fejlesztésére alakult Afrikai Társulat, — érseki szék-

helyein: Kalocsán és Bácsan eszközölt ásatása révén az archeologia, a «Vaticani Magyar Okmánytár» és a «Katholikus Tanügy Magyarországon» termetes kötetei.

És míg az általa nagy költséggel létesített csillagászati és földlelejjességi observatorium pater Secchi barátjára emlékezett: Liszt Ferenc barátja és Munkácsy Mihály barátja az egyházi zene és egyházi festészet ösztönzéséről sem feledkezett meg alapítványában.

Tevékenységének, bőkezűségének érdeméhez képest hangzott az ünnepléssel ünneplő felé a jó kívánság: «ad multos annos!»

DR. OMPOLY M. ERŐ.

A CZÁR OTTHON.

(Le czar chez soi.)

II.

«Nem akarom, hogy rólam adomákat mondjanak.»

E szavak eléggé jellemzik III. Sándor czárt. És csakugyan minden el lesz követve arra nézve, hogy a császári család magánéletéről minél kevesebb adat jusson a közönség tudomására.

A czár legbensőbb szolgálatához tartozó egyének folyton változnak. Ezekről még a legügyesebb hírlapi reporter sem tudhat meg valamit, e titoktartás nem is meglepő, mert tudva van, hogy a legesekélyebb indiszkréció és részben a szent-pétervári ezitadella börtönében találna folytatását. A változás a személyzetben leginkább azért történik, mivel a czár rendkívül gyanakodó természeténél fogva attól tart, hogy ellenségei még leghevesebb szolgáit is megrontanák. De a magas udvari méltóságok is jobban szeretik, ha gyakran újabb emberekkel érintkezhetnek.

A császári háztartásban jelenleg egyetlen egy idegen ember van alkalmazva. Ez az első udvari főszakács, mr. Edwards, ki a walesi herceg ajánlata folytán került Szent-Pétervárra és valamikor Hamilton hercegnél szolgált.

Edwards már negyven éves ember; mint agglégony sok helyt megfordult Szent-Pétervárott, de leginkább oly körökben látható, a hol nagyon kevesen ismerik. Szolgálatára nagyon kényes, mivel a császár sohasem intézkedik az étkezés dolgában, de azért szigorúan megkívánja, hogy minden az ő saját ízlése szerint legyen elkészítve. Az első főszakács mindenünnel követi legmagasabb urát, és a borki-i katasztrófa alkalmával súlyos égési sebeket kapott. Fizetése nem valami tul-ságos, de azért kétségtelenül nagy vagyonnal fog visszavonulni.

Ha valakinek, egy a czár toalette-jével foglalkozó egyéneknek gyúlik meg a bajuk urukkal. A czár folyton hiszik, ennél fogva öltönyeit bővíteni kell, mert a világról sem tűrné, hogy még jó karban levő ruhadarabok másokkal váltassanak fel. Ha valami változás válik szükségessé, senki sem akarja ezt a czárnak jelenteni, míg csak ez magától nem jön reá a bajra.

Legujabban a czár nagyon érdeklődik a nőnevelő intézetek iránt.

Valamely angol szaklapban, mely véletlenül kezébe került, azt olvasta, hogy az orosz főnemesség leányait többnyire angol nők nevelik, holott tudva van, hogy az orosz arisztokrácia e részben valóságos dualizmust követ, a mennyiben minden nagyobb házában angol és francia gouvernantokra van bízva a női sarjadék nevelése. A czárné német hajlamai nem engedik, hogy ez ellen remonstráljon, de viszont azt sem akarja mutatni, hogy gyermekeit idegen kezekre nem bizza, a miért aztán például Xenia nagyhercegnőt egy görög eredetű nő neveli. Jelenleg nagy az izgatottság a szent-pétervári és moszkvai nevelő-intézetekben, mert attól tartanak, miszerint a czár reájuk fog parancsolni, hogy csakis benszülött tanárok és tanítónők alkalmaztassanak.

Ha valaki, egy az angol trónörökös bir nagy befolyással a czárra. Sőt alig tévedünk, midőn azt állítjuk, hogy a czár eddigi külügyi politikáját leginkább a walesi herceg irányítja.

Az angol trónörökös mindenkor szívesen látott vendég Gácsinán, vagy a téli palota komor termében.

Jelenléte alatt szabadabban mozog mindenki az udvar környezetében, s habár az unalomig hosszú ebédek — en famille — még akkor sem szünek meg, — a mennyiben vendégek nem igen kerülnek oda, — de azért gyakran megtörténik, hogy vidámabb hangulat fejlődik ki, mely aztán a kis társaságot együtt tartja.

Nagyon furesán járt a mult évben egy angol kereskedő, kit odesszai ügynöke vagy két millió rubel erejéig megesált. Ugyanis megtudta, hogy az illető egyén, ki bizalmával oly csúfosan viszált, a pénzzel együtt Szibériába szökött, hol jelenleg élénk kereskedést folytat. Utlevélet kért tehát a belügyminisztertől, ki azonban folyamodását kerekén visszautasította. Ekkor a czárhoz fordult a követéség útján és magánkihallgatásért esedezett, hogy kérelmét a czárnak élő szóval előadhassa. A kihallgatásra kitűzött napon emberünk pontosan megjelent a téli palotában, és nem kevesebb pontossággal a czár színe elébe került. — «Őn Szibériába akar utazni?» — kérde tőle a czár. — «Igenis, felséges uram.» — «És mit keres ottan?» — «Megszökött ügynököm, ki vagyonom felvétel ott él és kereskedik.» — «Akkor ez a rendőrség dolga» — veté közbe a czár. — «Felséges ur! Odesszában még ki sem akartak hallgatni.» — «Hogyan, nem akarták kihallgatni? ez lehetetlen, majd rajta leszek, hogy kihallgassák, s akkor nem kell Szibériába mennie», — mondá a czár. S ezzel aztán vége lett a kihallgatásnak. Az angol mai napig is várja a bíróság meghívását; legalább hatzszor fordult meg Odesszában és Szent-Pétervárott, de sem itt, sem ott ezelt nem érhetet, mert a hatóságok nehezelték reá, a miért öket a császárnál közvetlenül bevádolta. A tolvaj pedig, ki a dolgokat neszté vette, pénzével együtt ott hagyta Szibériát és idegen név alatt másóhá ment szerencsét próbálni. Azóta senki sem gondol többé az angol kereskedő millióira, melyek nyom nélkül elvesztek.

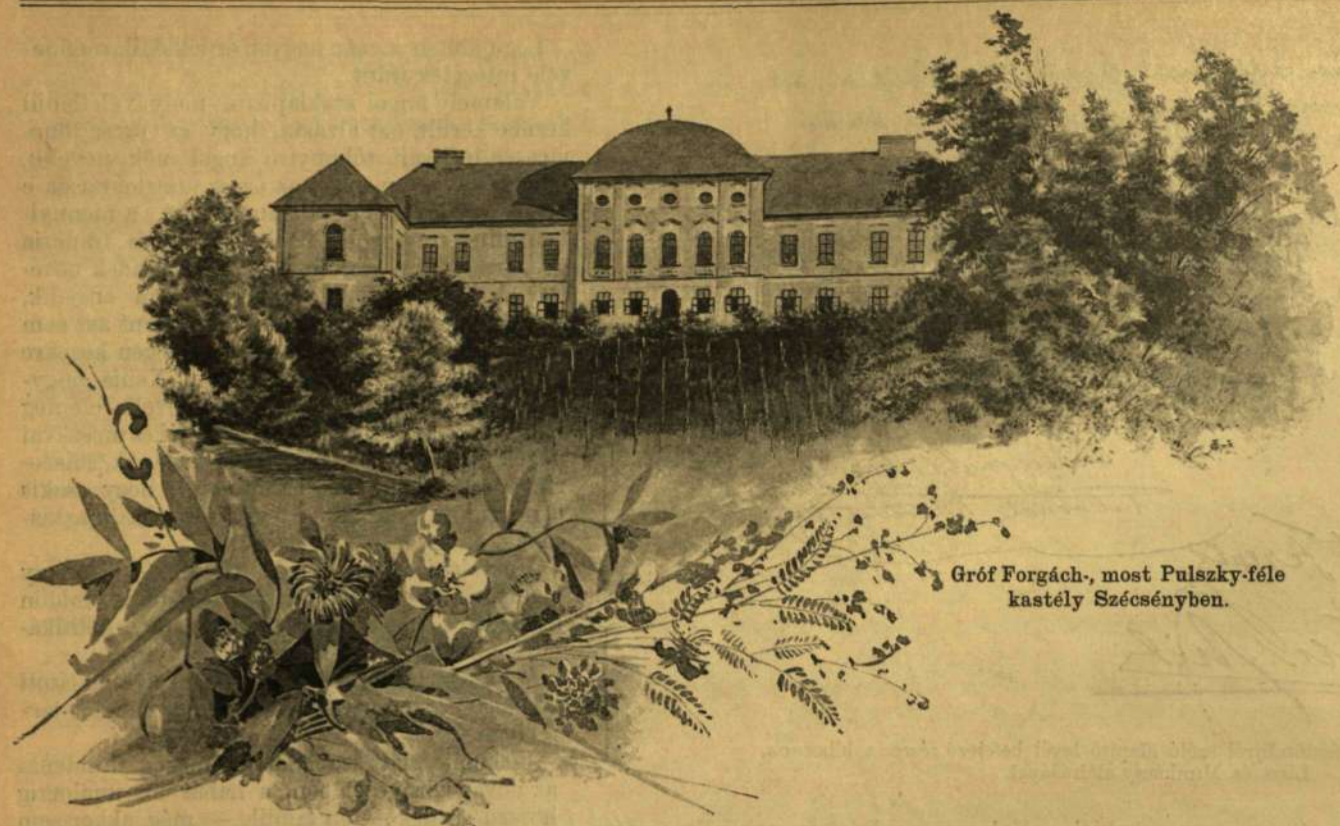
Jól értesült körökben azt állítják ugyan, hogy a czár mindezekről mit sem tud, s azt hiszi, hogy parancsait azonnal végre is hajtották, de azt bizást lehet állítani, hogy az Oroszországban divatozó korrupciót még III. Sándor czár sem fogja megszüntetni puritán elveivel.

Míg az uralkodó és népei közt fennálló khinai falat a kor romboló szelleme le nem dönti, javulásra alig lehet számítani.

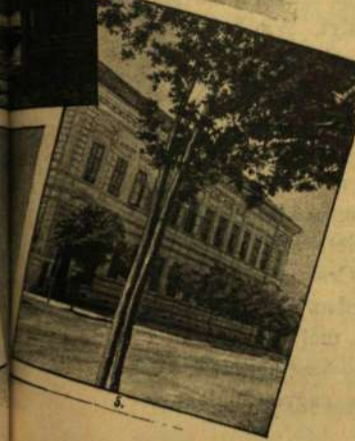
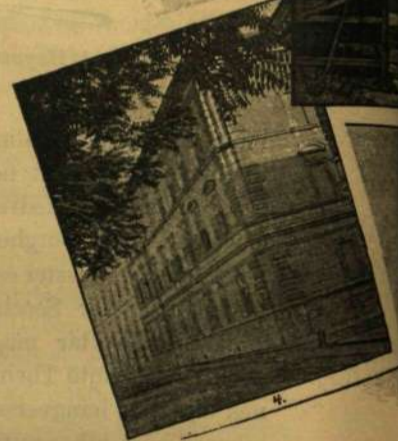
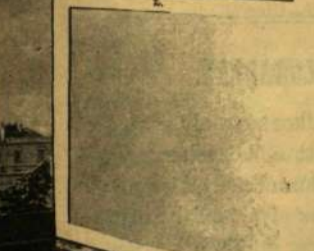
A trónörökös vérméltaka egészen különböző a czárétól. Sokan Miklós czár képmását látják benne, és valóban a jelek oda is mutatnak. Jól értesült körökben tudják, hogy az apa és fia közt ma is gyakran éles kontroverziák fordulnak elő, s habár eddigéig az eféle jelenetek mindenkor a trónörökös teljes visszavonulásával végződtek, szívélyes viszonyról többé szó nem lehet.

A császár többi gyermekei teljesen el vannak vonulva a trónörökösötől, ki a családi szabályok szerint már zsenge korától kezdve külön állást foglal el. A mostani császár még sokkal élesebb tette az e részben fennálló különbséget, a mi bizonyára nincsen a családi egyetértés előnyére.

A dán udvar befolyása, melyet a külvilág annyira túlbecsült, még mindig jelentékeny ugyan, de csakis tisztán családi ügyekre szorítkozik. Mióta a berlini udvar részéről kísérletek tétet-

Gróf Forgách, most Pulszky-féle kastély Szécsényben.

Kalocsa. — Haynald érsegi alapított intézetek.
1. Árvaház. 2. Gyermekszemlé. 3. Csillagda. 4. Convictus.
5. Elemi római iskola.

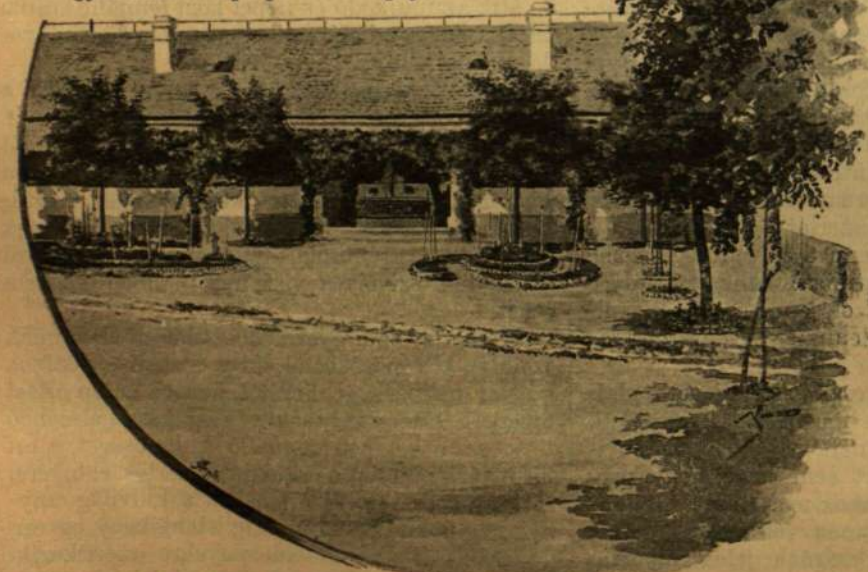
Szécsény, Haynald bíbornok szülővárosa.

A gyulafehérvári püspöki lak udvara.

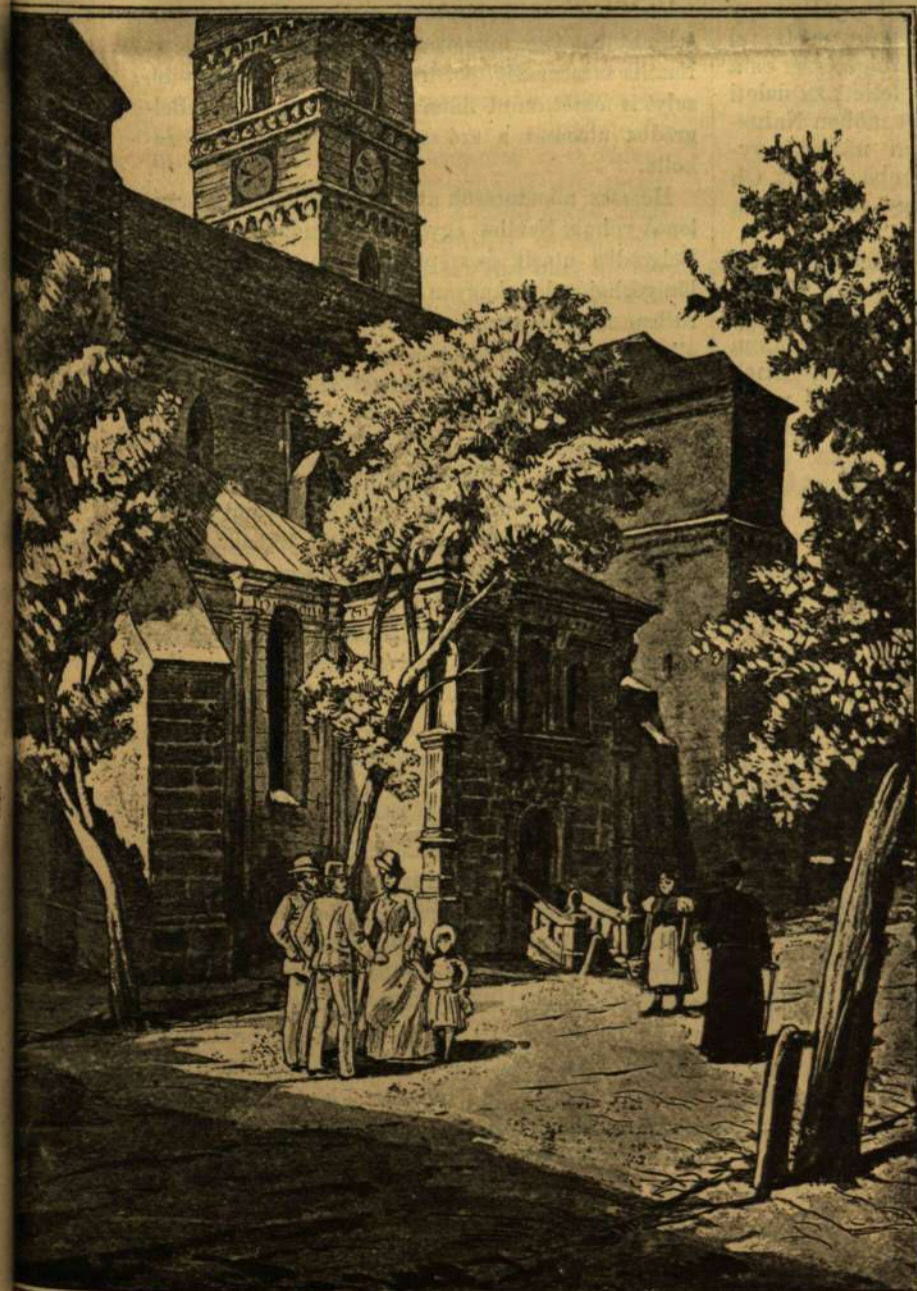
A gyulafehérvári püspöki lak kapuja.

A Haynald bíbornok által Szécsényben alapított árvaház udvara.

A gyulafehérvári székesegyház belseje.

A gyulafehérvári székesegyház renaissance-bejárata.

A gyulafehérvári székesegyház.

Haynald bíbornok szülőháza Szécsényben.

tek a meglazult baráti viszonyt Kopenhágán keresztül ismét helyreállítani, a császár gyanakodó természetét újabb táplálékot nyert rokonai ellen, kiket őszintén a nélkül sem szeretett soha.

MAGASABB KÖRÖKBŐL.

Orosz életkép.

Irtá WALUSIN OSSIP.

(Vége.)

Állásomnál fogva, mint bőrkereskedő harmadosztályú vasuti kocsin kellett utaznom, mi nálunk nem tartozik épen az élet kellemetességei közé. A rendőrségi vexáknak hossza-vege nem szakadt, míg csak vasuton jártam; rongyos telegimát, melyet egy örmény marhakereskedőtől vettem, figyelmére senki sem méltatta.

Napokig uri emberrel nem találkoztam, s csak elvéve repült el mellettem valamely futár troikája. Némelykor a korona-épületekben kerestem menhelyet a zivatarkok ellen, melyek a szabadban való halást lehetetlenné tették. Egy ízben azonban majdnem pórul jártam. Kocsisom gebéit kimélni akarván, arra unszolt, hogy korábban tartsak éjjeli állomást, de annál korábban is kellünk utra. A rettenetes jármű csontjaimat nagyon meggyötörte, s megvallom, hogy még a legrosszabb szalmazsákon is jobban éreztem magamat mint telegimban...

Erős zivatar állt az égen, mely, mire a legközelebbi állomásra értünk, valóságos orkánná fajult, mely ellen a korona-épületében, vagyis a postán kerestem menhelyet. A postamester, ki ez istentől elhagyott helyen csak nagy ritkán lát embert, szívesen fogadott, és nem kérdezősködött podoraszim (előfogati utalvány) után, mely külsőm után itélve úgy sem lehetett birtokomban. Nehány jó szivarral és egy üveg cognac-kal kedvét teljesen megnyertem. Éjfél felé járt az idő, midőn a folytonos mennydörgés daczára kutyagatást és hangos szitkozódást hallottunk az ablak alatt. A postamester gondosan berendezte a belső ablak vastábláját, és revolvert kivette a tokból. — Ilyenkor, és ilyen időben, csak rablók járnak — mondá suttyogó hangon, — majd a padlás ablakából megnéztem, kivel lesz dolgunk. Jó lesz, ha revolvert szintén készen tartja.

A padlásról folytatott alkudozásnak az lett a vége, hogy rövid vártatva a postalegény kinyitotta a kaput, melyen aztán egy troika jött be.

— Ha még öt percig várát, — mondá nevetve egy, az ajton belépő óriási természetű kozáktiszt, kinek holmiját a postalegény s egy vele érkezett csendőr a szobába hurcolták, — felgyújtottam volna a házat. És most adjon valami enni s inni valót, reggel óta egy falatot sem láttam. — Hát te ki vagy? — kérde a tiszt felém fordulva. — Bőrkereskedő? — kérde a tiszt felém fordulva. — Bőrkereskedő? — kérde a tiszt felém fordulva. — Bőrkereskedő? — kérde a tiszt felém fordulva.

Mi alatt kérdéseire válaszoltam, az asztalon fekvő ezüst dohánytartómból ötlött szemébe, melyen remekművű zománczban ezíremem ragyogott. Ez lekötötte figyelmet, erősen rám szegte szeméit. Mintha csak azt akarta volna mondani, hogy ilyesmít rongyos bőrkereskedők nem igen szoktak magukkal hordani. A kozák szotnyik Novo-Cserkaszkból Szent-Pétervárra sietett kormányzósági sürgönyökkel. Miután tudtam, hogy csakis rendkívül fontos sürgönyök továbbítottak magas rangú tiszték által, minden szavamra ügyeltem, nehogy magamat eláruljam.

— Valóban kitűnő cognac, — kezdé a szotnyik, poharát kiürítve, — ennél finomabbat még Bariatinszky herceg kormányzó asztalánál sem ittam. Szívesen fizetnék 10 rubelt egy üvegért. — Ha tessék, — vetém közbe alázatos hangon — szolgálhatok vele, de nem tíz rubel az ára, hanem egy fél imperiál, ennyiért vettem Szent-Pétervárot.

— Köszönöm, elfogadom. Az üveg nemsokára elfogyott, sőt utána még egy második, és harmadik is, melyeket én tettem az asztalra, mire aztán mindannyian kissé mámoros fejfel nyugalomra térünk.

Épen Naluskimról álmodtam, mintha közemből darab köpenyében előttem állott volna, midőn a postamester felrögzött.

— Talpra, talpra! a telega az erdőszélénél várja; a tiszt önben gyanus embert látva, le akarja tartóztatni; hallottam, midőn a csendőrnek megparancsolta, hogy reggel fogja el. Most mindketten mélyen alusznak; mire felébrednek, azt fogom mondani, hogy ön már elutazott. Siessen!

Tíz perc múlva már telegimban ültem. Semmi kétség, hogy a szerencsétlen ezüst dohányszelencze s a finom cognac gyanussá tettek; a legjobb esetben Szent-Pétervárra kísérnek, hol aztán miattam más ember is bajba keveredik, Naluskint pedig soha sem láttam volna. Ezentúl óvatosabban jártam el, s csak a legvégsőbb szükség esetén kerestem fel a korona-házakat. Majdnem három heti kóborlás után S.-be értem. A városban kívüli sziklás meredek út javításán katonák dolgoztak. Sapkáikon a fegyvercsászár jelvényeit vettem észre. Szívem erősen dobogott, minden katonában szegény barátomat véltem látni. A ronda fészekben, mely néhány lakatnyán és tiszt paviilonon kívül én összesen 60 házból állott, egyetlen egy fogadófényt mutattak, hol aztán nagy nehezen magam és lovaim számára helyet kaptam.

Másnap mindenekelőtt a templomba siettem, hol a nagy ünnep miatt isteni szolgálatot tartottak. Azt hittem, ott fogom barátomat találni, de csalódtam, a katonák számára külön kis kápolna van a lakatnyában. Folyvást a lakatnya körül ögyelegetem, hanem csak ritkán jött valaki; többnyire tiszték, kik a városba mehettek. Végre két kőzember előtt nyílt meg a kapu. Bánatteljes arcaikról leolvastam, hogy ők is azon szerencsétlenek közül valók, kik valamely csekély véttség vagy kihágás miatt ide kerültek. Utánuk mentem, s egy szűk utcza sarkán elbűk lépve, azt kérdeztem tőlük: vajjon nem ismerik-e Naluskint Fedort?

Az egyik katona már válaszolni akart, midőn társa francia nyelven azt mondta, hogy ne feleljen, mert bizonyosan agent provocateur-rel van dolga, ki aztán bajba keverné.

— Bocssánsanak meg uraim, — kezdém francia nyelven, — én nem vagyok agent provocateur, s ha önök Naluskint Fedornak megmondanák, hogy azon egyén van itt, kinek ő Szent-Pétervárra irt, bizonyosan másképp fognának rólam ítélni.

Rövid beszélgetés után abban állapodtunk meg, hogy ők holnap ilyenkor Naluskinnal egy bizonyos utczában megvárják, honnan oly helyre fogunk menni, hol senki nem háboríthat. A napot „üzleti” dolgokkal töltöttem el. Bőrök után jártam, s miután az egész városban egyetlen egy timár lakott, ki évenként alig dolgozott fel 100—150 darabot, leginkább beszélgetéssel és a szokásos vutki-palaczk üritésével kellett az üzleti dolgok helyét pótolni. A mondott időben Naluskint megtaláltam. Sokáig némán néztük egymást, míg aztán zokogva karjamba borult. Oh nagy isten, miért tűröd el, hogy nevedben a szent igazságot így bitorolják!..

Egy kis csapszékben húztuk meg magunkat, hova nappal nem igen jártak emberek. Naluskint a nélkülözések s a durva bánásmód egy cseppe sem bántották, őt csak a lelki fájdalom gyötörte, hogy meggondolatlanul egy oly nőnek vallott szerelmet, kit úgy sem birhatott volna soha, s ki miatta most még többet szenved, mint ő maga. Elmondta, hogy azóta ismétlen ama bizonyos lemondási nyilatkozat kiállítására lön felszólítva, de ezt most már oly alakban kívánták tőle, mely mindkettőjükre nézve becselendő lett volna. Ezt tehát határozottan megtagadta, hanem arra késznek nyilatkozott, hogy Oroszországból kivándorolva, soha semmi szín alatt a magas állású hölgyhez sem szóval, sem írásban közeledni nem fog. Erre Szent-Pétervárról még nem érkezett válasz. Azon esetre, ha az kedvező nem lenne, egy óráig sem késve öngyilkosságot követne el. Minden rábeszélésem daczára, Naluskint megmaradt feltett szándékánál s az általam megpendített szökésről tudni sem akart.

Miután a kérdéses válasza befolyást gyakorolni nem lehetett, S.-ben való maradásomnak nem volt többé célja, s így Naluskint pénzzel bőven ellátva, visszasieltem Szent-Pétervárra. Itt ama titkos rendőrt kerestem fel, kivel mindjárt eleinte érintkeztem. Ő már tudta, hogy S.-ben jártam, s megígérte, hogy néhány nap múlva az ügy állásáról értesíteni fog. A napokból hetek lettek. Valami kínos előérzet gyötört; sehol sem találtam fel magamat, és nem volt nyugtom, míg csak G. meg nem ígérte, hogy másnap okvetlenül hozzám jön.

El is jött, bár soha se jött volna! Naluskint azon ürügy alatt, hogy a lakatnyában nihilisztikus üzemeket folytatott, haditörvényeszkék elé állítva főbe lötték.

Birtokait elkobozták, nevét a nemesség arany

könyvéből örök időkre kitöröltek. Ama hölgy most is epedezik számízott kedvese után, kit csak a túlvilágon fog ismét karjaiban tartani.

Különbem semmi sem zavarja a hatalmas család nyugalmát... Meglehet, — azt sem hiszem, hogy azok előtt, kik a borzasztó gyilkosságot elrendelték, Naluskint véres hullája éjjelenként megjelenik. De annyi bizonyos, hogy a nagy és sokkal hatalmas bíró előtti végtárgyaláson senki a megérdemlett büntetést el nem kerülendi.

Sovány vigasztalás, de ki tehet róla, hogy orosz ember számára ez idő szerint más vigasztalás nem létezik!..

NATALIA KIRÁLYNÉ BELGRÁDBAN.

Családi perpatvar régóta foglalkoztatta oly soká a politikai köröket s ezzel együtt a közvéleményt, mint a volt szerb királynak, Milánnak, elválása ne-jétől. Közel egy évig húzódott az elválási folyamat, melynek különösen az az epizódja, midőn a kis Sándor herceget, most szerb királyt, Wiesbadenben erőszakkal szakították ki anyja karjaiból, bizonyonyal még élénk emlékezetében van olvasóinknak. A családi dráma azonban a tulajdonképpeni elválással még nem ért véget. Milán király csakhamar ezután tudvalevőleg lemondott a trónról, utazásokra indult s maga helyett 12 éves kis fiát hagyta királynak Belgrádban, három regens felügyelete alatt. Az elvált exkirálynő, Natália, többnyire Oroszországban tartózkodott. A múlt hó végén azonban Belgrádba jött fiához, oly körülmények között, melyek nemesek a kis Szerbia lakosságának érdeklődésére keltezték föl, de az európai közvéleményt is nagyon foglalkoztatták.

Natália ugyanis mindig az oroszbarát párthoz tartozott s vizsgálódása Milánnal részben onnan eredt, hogy a volt szerb fejedelem inkább az osztrák-magyar barátságot ápolta. Az elválás és Milán lemondása után is fenmaradt ez a politikai ellentét a szerb királyi családban s ezért Natáliának Belgrádba jövetelét Milán s az ő szándékai szerint működő regensek minden áron meg akarták gátolni, míg másrészt Natália szerbországi politikai működésére talán több súlyt is fektet, mint fiának meglátására s azért Belgrádba utazását a szó szoros értelmében kiero-szalkolta.

Hosszas alkudozások után, melyek mind sikertelenek voltak, Natália egyenesen kimondotta, hogy Belgrádba utazik és szeptember 29-én délután körülön gőzhajóval csakugyan meg is jelent a szerb fővárosban. A regensek tudván azt, hogy ily tekintélyes állású s még mindig szép asszonynak állítólagos sérelme, különösen ha az az anyai szeretet köntösében van öltöztetve, a nagy közönség előtt csak rokon-szenves lehet, nem merték a királynő partra szállását megátolni, de nyíltan kimutatták ellenszenvüket. Natáliát Criási tömeg várta, némelyek sz erint 25,000 ember, a várost fellobogózták s este kivilágították; de a fogadásnál egyetlen hivatalos egység sem volt jelen. A királyi palota ajtaja bezáratott, udvarát katonák lepték el, a székesegyházba nem engedték be-menni s Natália kénytelen volt magán házban, Bucevics asszonynál, szállani meg. A regensek Milán intézkedései folytán feltételeket szabtak Natáliának, a melyek szigorú megtartásától tették függővé, hogy fiát megláthassa; de a makacs nő nem engedett, s két hétig volt fia közelében a nélkül, hogy láthatta volna s végül is Milánnak kellett engednie: a találkozás az anyja és fia között megtörtént.

Natália exkirályné még mindig Belgrádban tartózkodik, de helyzete napról napra kellemetlenebb lesz, mert már a nép is kezdi belátni, hogy benne nem annyira az anya, mint inkább az orosz ágens jött vissza Belgrádba s a volt királyné itt az orosz fondorlatok központja lett. Ez az oka, hogy ezt a családi drámát oly nagy figyelemmel kísérte az európai közvélemény. Az örökké forrongó Balkán félszigeten van a legfélelmetesebb gyűjtőhely összehalmazva s nagyon tartanak attól, hogy az és a nő, kit már is „szoknyás Boulanger”-nek neveztek el, nagyban hozzájárul a sok idő óta rettegett háború kitöréséhez.

SZÁZ ÉV ELŐTT.

— Emlékezők a francia forradalomra. —

XVI. Corday Sarolta.

A június 2-iki konventi végzés által házi fogságra szorított girondisták némelyike magát sorsának megadva várta be, míg a vizsgálat kideríti ártatlanságukat s bár kijátszhatták volna öreik éberségét, hallani sem akarták a szökésről. Mások azonban, köztük Brissot, Gorsas, Louvet, Salles, Rabaut St. Etienne, Lasource stb. titkon elhagyták Párist, hogy kerületeikbe menve, előkészítsék a fölkelést Páris autokráciája ellen. Ezek közé tartozott Roland miniszter is, ki a kibocsátott elfogatási parancs elől Rouenba menekült, míg neje, leányát egy barátnője gondviselésére bízva, önként követte fogságába a letartóztatására megjelent hatóságok biztosokát május 31-én.

Nemcsak Roland asszonyt sujtotta ekkép a forradalmi kormány haragja. Nem mult el nap, melyen csoportos elfogatások ne zavarták volna az éj nyugalmát. Minden éjjel fegyveres csordák futkározására ébredtek az emberek, kik erőszakal felnyitatták a kapukat és rémes sikoltozások közt hurcolták magokkal a szerencsétlen eldozatokat. Ha másnap két rokon, két barát találkozott, meglepetve látták egymást viszont, s csodálkoztak, hogy még életben vannak, még szívják a szabad levegőt.

Marat addig, míg ellenségei, a girondisták fellett itéletet mondana a törvényték, illőnek találta önmagát fölfüggeszteni törvényhozói működésétől s csak lapjával szolgálta Robespierre és pártja érdekeit. Annál nagyobb tevékenységet fejtett ki a forradalmi bizottság s működését odáig terjesztette ki, hogy behatolt a családi élet szentélyébe, lábba tiporta a levéltitok szent-ségét, lefoglalván a postán a magánleveleket, azokat feltörte, s azután saját „Május 31-diki forradalom” feliratu peocséjével torábbította felbontva.

Június 2-ától még nem telt el két hét, s már az első jel a vidék felkelésére meg volt adva. Az Eure departament volt az első, mely fegyvert ragadott s 4000 embert készült Páris ellen küldeni. Követte példáját Calvados megye, mely székhelyén, Caenban a konvent két kiküldött képviselőjét, Romme és Prieur elfogatta s Normandia összes departementjeit Caenba hivta össze csatlakozásra.

A csatlakozásra való felhívásnak nem valami nagy eredménye volt. 1793 július 7-ikén mindössze 30 (!) ember állt fel a caeni síkon, hogy Páris ellen menjen. Az eredmény csekélységének néma szemtanúja volt egy ifjú lány is, előkelő, régi családból, a nagy Corneille-nek déd-unokája, Corday Sarolta. Nem esoda, ha volt valami benne a Cinna költőjének hősnőiből. A mit ő látott, a család és keserű pillanatában, az a szegény, elhagyott haza képe volt. És ki tette a háziat ily szegényre, elhagyottat? Az, a ki feldulta békéjét, nyugalmát, — Marat.

Corday Saroltának korán elhalt anyja; egyedül maradt, vigasztalan árvaságra. Atyja, egy elszegényedett vidéki nemes, keveset törődött gyermekeivel, inkább könyveivel volt elfoglalva. Tizenhárom éves korában a lány a caeni apáczák nevelő-intézetébe került s itt a hagyományos arisztokratikus nevelés meg egyfelől mélyen vallásossá tette kedélyét, büszkeségének is elég alkalmat nyújtott táplálására. Két hozzá hasonló szegény, de szintén nemes családból való kis-asszonnyon kívül egyedüli barátjai itt a könyvek voltak, melyeknek olvasása sok, korához és neméhez nem mért elmélettel töltötte meg tőprengő fejcsékéjét.

Volt-e szerelmes Corday Sarolta? ez a nagy kérdés, melyet élet és jellemrajzírói nem mulasztanak el fölteni, hogy megtalálják a minden zárt felnyitó kulesot nagy elhatározásához. A zárda társalgóba csak néhány parlagi nemes ifjú nyert bebecsátástát a vidékről, kiknek léha köznapi modora aligha tehetett mélyebb hatást az ő férfias, zárkózott lélkére. Mondják, hogy a girondista Barbarouxba volt szerelmes, mások egy Franquin nevű ifjat emlegetnek, s még másokat. Mi azonban Micheletnek adunk igazat, ki azt mondja, hogy oly feladatok, a milyent Corday Sarolta vállalt magára, a szív komoly szűzieséget tételezik föl. Tauris papnőjének is az emelte kését, hogy nem puhította szívet emberi szerelem.

Tény, hogy Corday Saroltának kevés érintke-

MARAT HALÁLA.

zése volt a girondistákkal. Mindössze kétszer látta Barbaroux-t, a kitől ajánló levelet kért egy barátnője ügyében. Midőn a zárdaikat elötrültek, s atyja újra házasodott, ő Caenba vonult egy öreg nagynénjéhez, Bretteville asszonyhoz. Itt fogamzott meg benne nagy elhatározása.

Egy nap nagynénje könnyekkel szemében találta. «Siratom — ugymond — Franciaország, rokonaimat és teged... A mig Marat él, ki biztos életéről?»

A sötét elszánás hosszu lelki küzdelmeit sűrű fátyol takarja. Szétszítja könyveit, egy Plutarch kivételével, melyet magával visz. Az udvaron egy a házban lakó munkás fiával találkozik, annak odaajándékozva rajztartóját, s megöleli. Argentanban még egyszer üdvözlő atyját s annak áldását fogadja, azzal gyorskocsiba ül, s Párisba utazik néhány hegyparti társaságában, kik mindjárt beleszeretnek s megkérlik kezét, ő azonban úgy tesz, mintha aludnék, mosolyog s egy gyermekkel játszik. Csütörtöki napon déltájban érkezett Corday Sarolta Párisba s a Providence-fogadóba szállt meg, Vieux Augustins utca 17. szám alatt. Délután öt órakor fáradtan lefeküdt s másnap reggelig mélyen aludta az ifjuság és nyugodt lelkiismeret álmát. Semmi önvád nem hábor-gatta.

Fölbredve, elég nyugodtnak érezte magát, hogy magánoldalgaival foglalkozték, melyek Párisba jövetelére ürügyül szolgáltak. Mondtuk már, hogy Caenben Barbarouxtól ajánló levelet kapott annak Duperret nevű kollégájához, a kinek közbenjárását igénybe akarta venni arra nézve, hogy a belügyminisiteriumból megkapjon bizonyos iratokat kivándorolt barátnője, Forbin kisasszony számára.

De Duperret-t reggel nem találta honn: a konventben volt. Visszatért tehát lakására s

Plutarch olvasásával töltötte idejét. Este felé újra fölkeresve a képviselőt, azt családjával asztalánál találta, s ígéretét vette, hogy másnap közbenjár érdekében. Távozza előtt azonban nem mulasztotta el fölébe sugni kéré hangon, hogy még holnap este előtt hagyja el Párist. Felt, hogy veszélybe keveri őt és családját. De Duperret már úgy is kompromittálva volt; mindazonáltal szavát tartotta s másnap elvezette védenézet a miniszterhez, a ki azonban nem fogadta, s értesőkre adta, hogy mindketten gyanusak lévén, nem használhatnak az emigrált hölgy ügyének.

Még egyszer haza nézve, Corday Sarolta a Palais Royal kertjébe igazította magát. Itt a napsugaras pázsit, a kacagó gyermek-csoport, a derülten sétáló néptömeg közepette tért be egy keses boltba, s negyven sou-ért egy ébenfa-nyeli kést vásárolt, melyet kebelebe rejtett.

Birtokában a boszú fegyvernek, most már csak terve kivételének módjain töprengött. Másnap július 14-dike leendett. Első gondolata, mely még Caenban ötlött eszébe, az volt, hogy a július 14-iki ünnepély közepette, a királyság bukása emlékünnepe, a Marsmezőn, isten szabad ege alatt sujsa halálra a nyomorultat, kit gyűlölt. De rajongó terve füstbe ment: az ünnepélyt elhalasztották. Ekkor akként módosította tervét, hogy magában a konventben végi véres munkáját, Marat bünei színhelyén. De ez a terve is meghiúsult, mert megtudta, hogy a «Nép barátja» betegeskedvén, nem jár az ülésekre.

Nem maradt más hátra, mint hogy lakásán keresse fel. Levelet irt Marathoz, melyben idő kitűzését kérte a találkára:

«Polgár! Caenből jövök; hazaszeregetérel fölteszem, hogy szívesen fog hallani a köztársaság e részében előfordult sajnálatos eseményekről. Egy óra tájban önhöz megyek; legyen szíves elfogadni és

közül a Matematikai Értekezések szerkesztésével, s a «Budapesti Szemle» szerkesztésében részvétellel bízta meg. A kormány részéről is több fontos megbízásban részesült, 1869-ben Párisba küldetett a magyar alapmétel összehasonlítása végett a francia 8-s-méterrel. 1870-ben és 72-ben, Kruspér tanártársával, a magyar állam képviselője volt a párisi méter-kongresszuson, s később, mint az állandó méterbizottság tagja, jelentékeny részt vett az ez érdecsi szolgálataért nyerte a kir. tanácsosi címet, 1878-ban.

Szily Kálmán éles eszü, megnyerő modoru, mindenütt teljes elismerésben részesülő tudós: ékesen szóló, tapintatos, és úgy maga mint tudománya iránt rokonszenvet gerjesztetni képes tanár, kitünő ismeretterjesztő és népszerűsítő; s mellette nem közönséges szervező tehetség; s végre minden ízében magyar, és tántoríthatatlan hazafi.

E kitünő tulajdonainak összehatása szerezte meg Szilynek az akadémia főtitkári állásának betöltésénél a szavazatok többségét. Ő a természettudományi társaságnál megmutatta, mit tehet az egyes ember munkaeje, ügybuzgalma. Új állásában a nagyobb tevékenységi kör bizonyítványal még fokozni fogja benne mind a kettőt s így biztos a remény, hogy az akadémia munkásságában csakhamar érezhetővé fog válni az ő szelleme.

KELET-INDIÁBAN ELHUNYT MAGYAR IFJU.

Antos Ádám.

Távol tengereken túlról érkezett a gyászír egy jeles képzettségű, nemes gondolkodású, derék magyar ifju elhunytáról, — kihez hozzátartozói s őt közelről ismerő előjárói sok szép reményt kötöttek egy oly pályán, melyet hazánk ifju emberpi közül csak kevesen választanak.

Antos Ádám, ez volt a jeles fiatal ember neve, a diplomáciai pályára készült s tanulmányai bevégezése után már gyakorlatilag kezdé érvenyesteni kitünő tehetségét különböző állomásokon, melyeken mindenütt elismerést aratott, midőn a kelet-indiai láz, az európaiak e nagy átká, — mely többi közt a világghirre emelkedett magyar nyelvtudost, Kőrösi Csoma Sándort is elragadta, — köze lépett s kérelhetetlen lehelletével elhervasztá a hozzá kötött szép remények virágát.

Gyöngéd kímélettel tudatta a gyászír szülőivel külügyi hivatalunknak Bombayban székelő közegé. E leveleknek a hivatalostól messze eltérő meleg hangja leginkább bizonyítja, mily igazi veszteségnek tekintik ott is a jeles ifju elhunytát. A gyászoló család fölkerésünkre rendelkezésünkre bocsátotta e leveleket s mi azokat nemhagy kiegészítő életrajzi adat kíséretében ime bemutatjuk.

Kelet-Indiában, Bombayban, az ott uralkodó hagymázban három heti szenvedés után hunyt el Antos Ádám, 28 éves korában, folyó év szeptember 1-én, szintén egyik hazánkfianak, Stockinger Ferenc osztrák-magyar főkonzulnak karjai közt, ki betegségében testvériesen ápolta s híven örökődött végpercei alatt. Halála nemcsak vigasztalhatatlan szülői, elterjedt rokonságát, barátait borította mély gyászba, — de vesztesége hazánknak, nemzetünknek is, mert általa azon kevesek száma fogyott, kik magukat egy sok tanulmányt és fáradságot kitartást kívánó pályára szentelték s azon szép reményeket ígérték. Kitünő képességei által egykor talán büszkeségünk lett volna, de a halál oly ifjan elragadta.

Mily jeles tehetség volt, s mily veszteséget jelent halála: megmondják Vavrik Gábor külügyminiszteri tanácsosnak a gyászoló apához küldött következő levelei:

Bécs, szeptember 4-én, 1889.

... Ádám ép oly szerény, mint tapintatos, ép oly tehetséges, mint szorgalmas fiatal ember volt, a ki mind főnökeinek, mind pedig tisztársainak rokonszenvét és becsülését teljes mértékben bírta. Mi is mindnyájan, itt a minisztériumban, tiszteltük és szerettük őt férfias és komoly jellemnél, kedves és megnyerő modoránál fogva. A mily szomorú tehát reánk nézve a gyászír, hogy őt örökre elvesztettük,

ép oly kedves az emlék, melyet az ő személye keblünkben hátra hagy.

Tudva van bizonyára Nagyságod előtt, hogy oly korán elhunyt szeretett fiának előléptetése a közel jövőben tervezve volt. Alig irhatom le, mennyire fájjalom, hogy ő e satisfációt már meg nem elhette...

Bécs, 1889 szeptember 10.

Fogadja Nagyságod tegnapi nagybecsű soraiért őszinte meleg köszönetemet. Hogy Ádám áldott jó fia volt, a ki szüleinek soha semmiféle bűt és gondot nem okozott volna, arról az ő egész jelleme tanúsodott. Utolsó gondolata is oda volt irányozva, hogy kedves szüleinek lelki nyugalmát betegségének hirtelénél meg ne zavarja. Ezért ő Stockinger főkonzul urat, ki vele baráti viszonyban állott, arra kérte, hogy bajáról ne írjon Nagyságodnak semmit, nehogy a család tagjai a szomorú tudósítás folytán sorsa iránt aggodalmat tápláljanak. E kívánságát teljesítve a főkonzul úr a beteg állapotáról csupán nekem írt és a gyászírt Abonyba csak akkor táviratozta, a midőn már feltehetően azt, hogy Nagyságod tisztelt családja általam már elő van készítve.

Hogy a jó Isten a szegény elhunytat ily korán magához hívta, abba belenyugodni keresztényi kötelességünk.

Nagyságodnak szándékáról e hó 4-én kelt soraim egy részének közzétételét, illetőleg, kedves tudomást vettem. A mit Ádámról írni bátor voltam, az szörül szóra igaz, ha tehát Nagyságod szavaimat érdemesnek tartja arra, hogy azok a nyilvánosság elé jöjjenek, ez csak megelégedésemre szolgálhat.

Ma vettem Stockinger urnak táviratát a holttemet hazaszállítása iránt. Annak tartalma a következő: «Antos holtteme ma indul utnak a Lloyd-társaság «Orion» hajóján Trieszt felé».

Kiváló hazafiai tisztelettel vagyok Nagyságodnak alázatos szolgálja

VAVRIK GÁBOR.

Antos Ádám Abonyban, Pestmegyében született; édes apja Antos János 1848—1849-iki honvéd-táborokai alezredes, édes anyja báró Radák Kata, a honleányi erényeiről széles e hazában ismert néhai br. Radákné, sz. Rhédy Klárának leánya. Már kis korától fogva gondos nevelésben részesült, — előbb a szülei háznál, később a budapesti ref. gimnáziumban végezte tanulmányait. Helyes magaviseletéről, élczes mondásaiért többi testvérei már kis korában «okos Ádám»-nak nevezték el. Az érettség vizsgát kitünően tevén le, 1879 őszén a bécsi keleti akadémia lépett. A konzuli vizsgát 1884-ben tette le. 1885-ben Bécsben a bíraskodás tanulmányozása végett egy járásbíróshoz rendeltetett. 1886 januárban mint konzuláris gyakornok Konstantinápolyba küldetett, honnan ugyanazon év novemberében Egyiptomba, Alexandriába helyeztetett át. Itt és Kairóban, a konzulatusnál a közügynek sok hasznos szolgálatot tett. 1889 márcziusban Bombayba, a cs. és kir. osztrák-magyar konzulátushoz tették át. A Szuész-csatornán keresztül egy Lloyd-hajóval harmadik hétre érkezett oda. Bár a hajó a legnagyobb kényelemmel s gép által mozgásba hozott legyezőkkel, fűdőkkel volt ellátva, a borzasztó hőség miatt az uton sokat szenvedett.

Az angol kormány székhelye ez időtájt a mérsékeltbb éghajlatu Mahablescharban volt, huszonnégy óra távolságra Bombaytól. Stockinger Ferenc, magyar születésű főkonzul odahívta magához, — s miután köztük csakhamar szívélyes baráti viszony fejlődött, állandóan együttmaradtak. Az ottani angol kormányzóság tagjai, — lord Reay polgári kormányzó és Connaught herceg katonai kormányzó — szeretetreméltó, ritka kedves modorú legott megkedvelték, s szabad idejét azok meghívására többnyire társaságukban töltötte.

Junius közepe felé Mahablescharban rendszeren beállanak a nagy esőzések. Az angol kormányval együtt tehát Pooná-ba költöztek, honnan — a mint hivatalos dolgok kívánták — olykor olykor Bombayba rándultak. Bár Poonának levegője mérsékeltbb, mint Bombayé, de Poonában is nagyon uralkodott a hagymáz-betegség.

Julius vége felé az ifju gyöngéledett, de nagy lelki erejénél, kötelességérzeténél fogva, — bár nagy láza volt, nem hagyta el magát. Augusztus

1-én Bombayba ment bizonyos dolgok elintézése végett. Betegsége aggasztólag fokozódott napról-napra, de azért bámulatos feláldozással dolgozott öt napon át, s midőn munkáját elvégezte s iratait az épen induló Lloyd-hajóval elküldte, — aug. 6-án kedélyes levelet írt szüleinek, elítélve betegségét, s többek közt azt is említve, hogy másnap, aug. 7-én, visszamegy Poonába. De már nem mehetett: aug. 8-án Stockinger főkonzul ágyba fektette, napról-napra veszélyesebb lett betegsége, de azért lelki ereje nem hagyta el. Aug. 13-án az orvosok már elvesztették reményességüket. Ereje mindinkább hanyatlott, de mivel ő hetenként szokott szüleinek írni, nehogy levele elmaradásával bánatot, aggodalmat okozzon, ágyában egy levelezőlapra ezt írta: «Nagyon sok dolgom és borzasztó meleg van, édes jó szülem jul. 19-én kelt levelét vettem.» Szépen írt, tisztán, oly szép betűkkel, hogy bámulatos nagy megerőltetésbe kerülhetett. Azért tette, hogy betegségét el ne árulja, és Stockinger főkonzulnak is megtiltotta, hogy betegségét szüleiével közölje.

Életében soha, csak halála által okozott ő szomorúságot. Igazán kötelességét teljesítve hunyt el, munkálkodott, míg csak ereje engedte. Szeretettel volt és szerény, még gondolattal sem sértett meg soha senkit életében.

Különösen szép nyelvismerettel bírt. Már kis korában fölfogta, hogy rendezett vagyoni helyzet a függetlenség, az önállóság, sokszor az erkölcs és becsület kútfeje. Soha adósságot nem csinált, mindig volt bizonyos összeg tartalék-tőkéje, melylyel szükség esetében rendelkezett; soha sem kért szüleitől pénzt vagy egyébét, — azok csak úgy találgatták, hogy mire is lenne szüksége; s ha pénzt küldtek neki, rendszeren azt felelte: «Nincsen szükségem semmire, elrontanak kedves szülemim. Még augusztus 6-án is azt írta: «annyi pénzzel rendelkezem, majd megfúlok a saját szíromban. (?)» Halálakor is csinos összeget hagyott hátra.

Sok szép remény szállott vele a sirba, a diplomáciai pályán sok hasznos dolgot végezhetett volna. Az angol kormány is részvételt volt halála iránt.

Különös véletlen, hogy keresztapja, gróf Mikó Ádám, gr. Mikó Imre egyetlen fia, hasonlóképen külföldön hagymázban halt el; s az is, hogy márczius 10-én köztük ki Bombayban, s felév mulva, szept. 10-én indították hazafelé holttestét.

A korán elhunyt jeles ifjunak holtteste folyó év szeptember 10-én légmentesen elzárt ólomkoporsóban, azonkívül erős fakoporsóba téve, — a Lloyd-társulat «Orion» gőzhajójával indítottatott utra, egy hónap mulva, okt. 10-én érkezett a trieszti kikötőbe, honnan a legközelebbi gyorsvonattal szállítva az elhunyt egyik fivére kíséretében, okt. 13-án ért születés helyére, Abonyba, s itt a ref. egyház szertartása szerint a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

Antos Ádám végperceiről Stockinger Ferenc cs. és kir. osztrák-magyar főkonzul a gyászoló apához következő levelet intézte:

«J. et B. Austro-Hungarian Consulate General.»

Bombay, 1889. szept. 2-án.

Nem tehetem, hogy bár ösmeretlen létemre, azon hivatalos jelentéshez, melyet szomorú kötelességem együttal a külügyi minisztériumhoz boldogult édes fia — kedves jó barátom és kollegám — szomorú haláláról intézni, — néhány szót ne csatoljak. Engedje meg tehát, hogy mint apa, ki tudja, mi az, gyermekét elveszíteni, apához írjak a boldogult utolsó napjairól.

Julius vége felé kezdett szegény barátom panaszkodni Poonában bágyadságról, lázról; kért orvosi tanácsot, de nem igen javult. — Augusztus elsején holmi hivatalos teendők voltak Bombayban; azt hittem, hogy — mint rendszeren ily esetekben, — levegő-változás csak hasznos lehet, őt biztat meg tehát a dologgal; két-három napi távollétre számítottam.

Ezen idő eltelte után sem tért vissza Poonába, de napról-napra vettem híreket tőle, hogy bizony nem igen érzi magát jobban; lementem tehát aug. 8-án és meglehetősen erős lázban találtam; még az napig kint járt volt és ámbár nem panaszkodott komoly bajról, láttam, hogy nehéz beteg. Elmentem tehát orvosához (Dr. Sydney Smith, ki hat és fél év óta a mi házi orvosunk is) véleményét kikérendő: ez malariás lázt kon-

statált és levegő-változást tanácsolt. — Nehány nappal azután egy Lloyd-gőzös («Melpomene») Ceylon felé indult, hol szintén ép az időtájtban egy osztrák hajóval volt egy kis konfliktus: az orvos a tengeri utat nagyon ajánlatosnak gondolta, és én felkértem a boldogultat, hogy egy hétre ránduljon Ceylonba hivatalból és végezze el ezt az ügyet. Fájdalom, erre nem került a sor, valószínűleg nem is használt volna, — állapota napról-napra rosszabbodott, a láz erősödött és minden orvosság, tudomány, ápolás nem volt képes azt lejjebb szállítani.

Dr. Sydney egy másik orvost, dr. Langleyt konzultálta, két ápolónő éjjel-nappal a szegény beteg oldalán volt, — az Úr Isten másképpen akarta.

Barátom minden alkalommal arra kért, ne írjak haza, édes szüleit talán ok nélkül ne aggasztam, és engedtem közelemnek. — A dolog reménytelen nem volt; ily távolságra semmi czél nem volt elérhető azzal, ha oly híreket adtam volna, melyek mig megérkeznek, már nem felelnek meg a valóságnak.

De irtam azonnal Vavrik tanácsos urnak Bécsbe azon hozzáadással, hogy a beteg kívánságára övét nem értesitem.

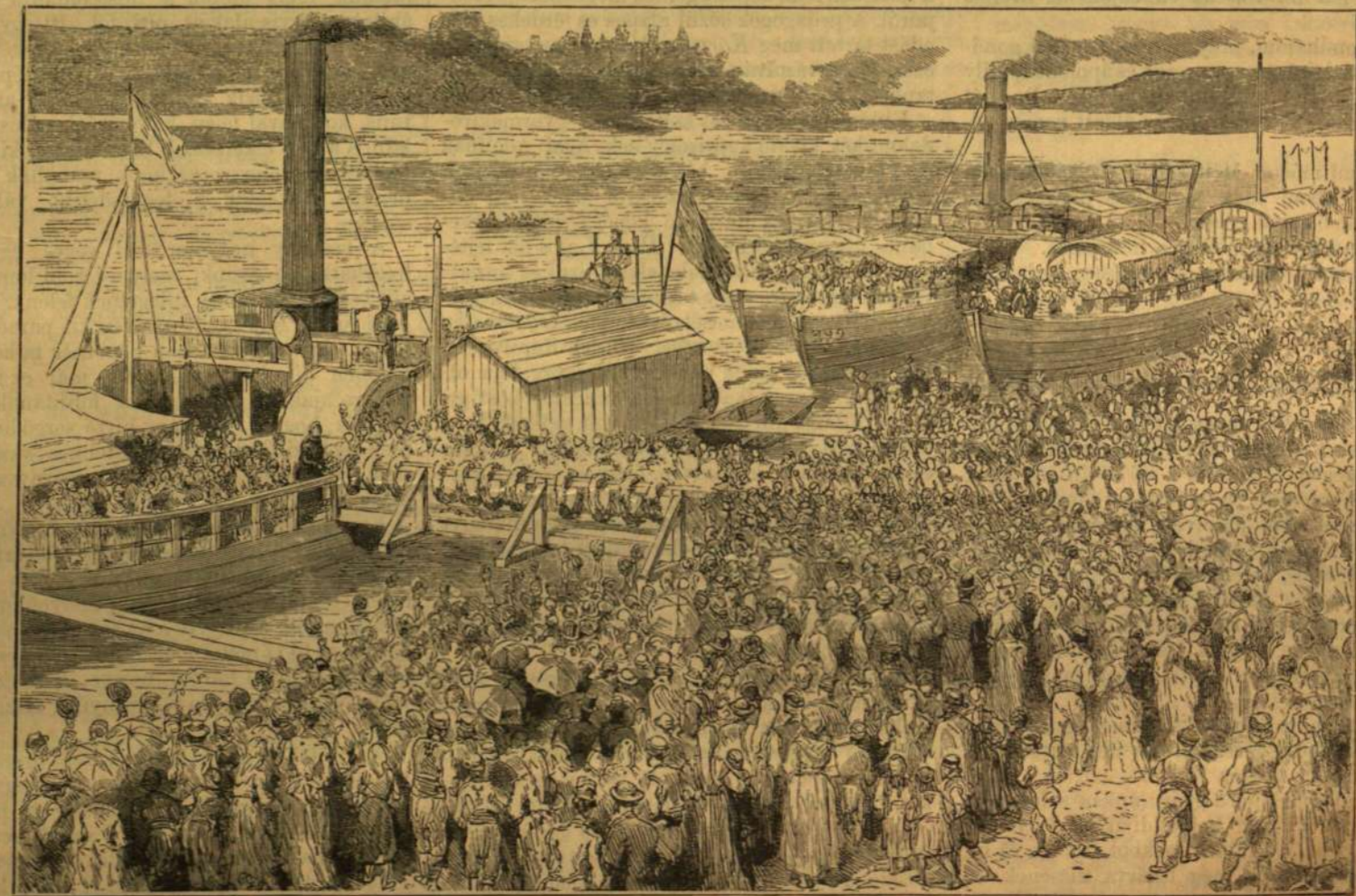
Szomorú napok következtek; egy nobilis, önzetlen, szerető lélek tusája a kérelhetetlen, emészto kórsággal!

Egyformán derült, zajtalan kedélye nem változott mindvégig; nem panaszkodott; beszélteink haza utazásáról; — néhány napig abban reménykedtünk, hogy f. hó 5-én az «Imperatrix» gőzessel Triesztbe indulhat, — beszélgettünk napi eseményekről, valahányszor az orvos hosszabb társalgást megengedett.

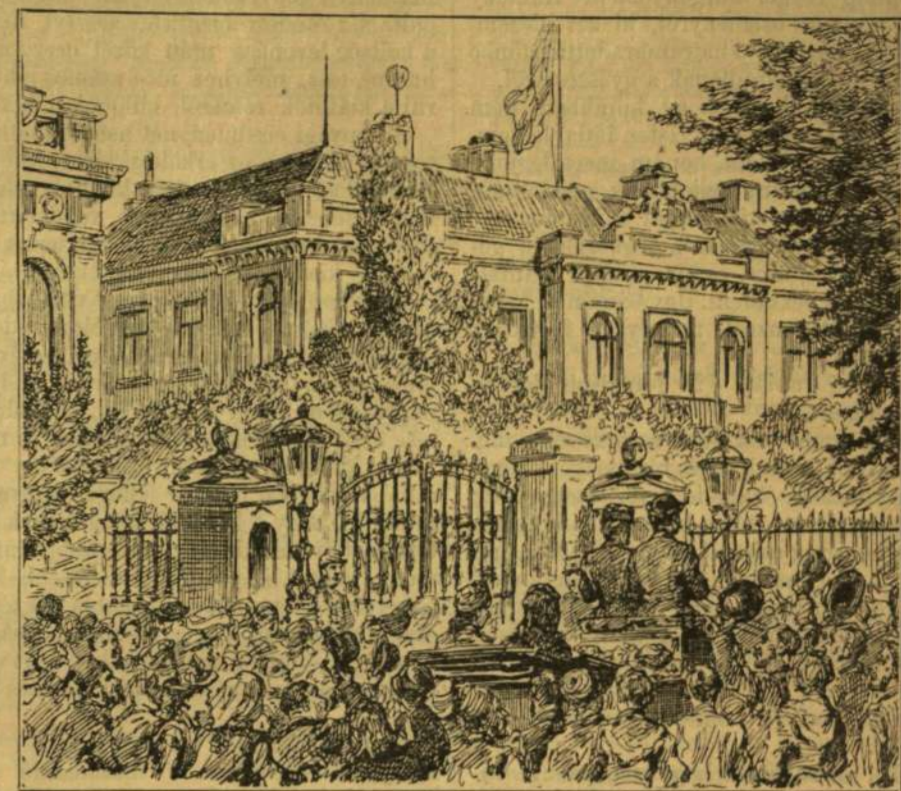
E közben fokozódott a láz, — az orvosok hiában próbáltak minden szert. Szombaton, aug. 31-én reggel észrevettem, hogy már csak nehezen beszél. Délután eszmélete pillanatokig elzavarodni látszott.

Nehéz szívvel láttam magam előtt oly kötelességet, melyet saját édes testvéremmel sem mertem volna elmulasztani: 6 óra tájtban tehát a szokottnál érhetőbb hangon, hogy magamra vonjam figyelmét, megszólítottam: «No édes nagyuram! — ez volt szokott megszólításom, — beszélj eddig; mindnyájan aludni megyünk nem-sokára, mondjuk el együtt estí imádságunkat, — jó lesz?»

Megértett, megértette talán szavaim egész szomorú jelentőségét; felém fordult tehát, összekulcsolta kezét, és én ágya mellett letérdelve, lassan, hangosan és áhitatosabban, mint régóta, elmondtam egy Miatyánkot.

NATÁLIA KIRÁLYNÉ VISSZATÉRÉSE BELGRÁDBA. — FOGADTATÁSA A HAJÓRÓL KISZÁLLÁSÁKOR.

NATÁLIA KIRÁLYNÉ VISSZATÉRÉSE BELGRÁDBA. — A KONAK BEZÁRT KAPUJA ELŐTT.

Ezt elvégezve, megkérdeztem: «Megértett ugy-e bár nagyuram?» Intett fejével.

Ezután mondtam neki: «No, most szundikáljon, pihenjen egyet, attól majd megjön az erő»; — mire lehunyta szemét és elaludt. En kocsira ültem és Greig nevű skót kálvinista lelkész felkerem, látogassa meg a haladoklót; nagy készséggel azonnal eljött velem és elmondotta felette a szomorú imádságot. Szegény barátom néhánha kinyitotta szemét és hiszem, megértette az imádságot; ezután csendesen aludni látszott reggeli 2 óráig.

En tíz óra tájtban este hagytam el a beteg-szobát és reggel 5 órakor tértem vissza. Ekkor mondták, hogy 2—4-ig erősen hörgött, de öntudatnál többé nem volt. 5 órától fogva behínyt szemmel erősen lélegzett (ez volt tegnap, vasárnap, szept. 1-én.) Ez mutatta csak, hogy az élet, — vagyis inkább a mechanikus funkciók — s az emészto láz még folytatódna. Lassanként gyengébb lett a szívverés, lábak és

kezek mind inkább lehűltek és reggeli 10 óra 15 perczkor, keze kezében, kiszívodott tusa nélkül a szebb jövőre méltó, az Úr Istentől minden jeles, nemes tulajdonsággal megáldott ember.

Ma reggel 5-kor adtuk meg a végtisztességet az elhunytak, miután ennek törvény szerint 24 óra lefolyta előtt kellett megtörténni; jelen volt a legtöbb itt időző konzul tisztviselővel, az osztrák-magyar kolónia és az «Imperatrix» gőzös tisztjei és legénysége. Teljes díszben, beöltözött önkoporsóban, mely egyszerűen díszített, de jó és erős faburokba van illesztve, nyugszik a halott lobogónk födte utolsó útján. Ha Méltóságod parancsolja, kedves fia tetemét elszállítatom, hogy szülőföldjén aludja hosszú álmát.

Egy kis virágot törtem a hantról; engedje, hogy ide mellékeljem; — nem merek egy vigasztaló szót hozzá tenni, — érzem magam keserűségét, — mi lehet ahoz képest a szülőké, testvéreké megszédőn!

Még tegnap reggel sürgönyöztem Kálnoky grófnak a szomorú eseményről, ki azt hiszem, gondoskodott róla, hogy a hátramaradottak többé tudatlanságban ne maradjanak a gyászestéről.

Ha tövedtem abban, hogy korábban nem írtam, becsússzon meg kérem, Isten látja lelkem, nem hanyagságból történt, hanem mert legjobb meggyőződésem szerint legjobbnak gondoltam, ha boldogult barátom kívánságát teljesíttem.

A hátramaradt tárgyakat a legközelebbi gözössel, lepecsételve, a cs. és kir. külügyi minisztériumhoz fogom beküldeni. Úgy szintén be fogok számolni a talált pénzről, míhelt a költségek fedezve lesznek.

Átvettem 845 rupiát, 120 Napoleon d'ort és 24 font sterlinget.

Épen most ismét beszéltem az orvossal; aug. 10 és 11-én tűnt ki csak teljes bizottsággal, hogy a beteg hagymázban (typhoid fever) szenvedett; vörös foltok a gyomor táján kétségtelemné tették a dolgot. A betegség csirját Poonából hozta magával, hol a hagymáz néhány év óta járványos. Szerettem volna hozzánk haza vinni, de az orvos azt kiírhette, hogy a betegség csirját Poonából hozta magával, hol a hagymáz néhány év óta járványos. Szerettem volna hozzánk haza vinni, de az orvos azt kiírhette, hogy a betegség csirját Poonából hozta magával, hol a hagymáz néhány év óta járványos. Szerettem volna hozzánk haza vinni, de az orvos azt kiírhette, hogy a betegség csirját Poonából hozta magával, hol a hagymáz néhány év óta járványos.

Jó lélekkel mondhatom, hogy megtörtént minden, a mit emberi tudomány és gond tehetnek; az Ur Isten másoké akarta.

Minden órában adatott egy kis táplálék; húsvonalat, tej, tojás, budai vörös bor, cognac, stb. Ezenkívül ha a beteg néha néha idegenkedett az ételtől, alvás közben állóvetek utján történt a táplálás. Az emésztés mindvégig csodálatosan jó maradt, semmi complicatio nem mutatkozott, csak a gyengeség nőttön nőtt. Ez, az orvosok nézete szerint, a rendes és bő táplálkozás mellett különös tünet volt. Az érvérés csak az utolsó napokban szokott fel percenként 136—140-re, addig meg lehetőséges rendes maradt. A szív működése azonban nem volt e mellett teljesen egészséges; azért nem mertek az orvosok az egész test hideg borogatásához nyúlni. — Az orvosok teljes nyugalmat parancsoltak a beteg számára; én hetenként 2—3 napig voltam Bombayban, de akkor is csak néhány perczig volt szabad naponként kétszer-háromszor a beteg mellett időznöm. Az ápolónő azonnal kiintett és sokszor mondtuk trefásan: «No menni kell, itt van a zsandár». Más senkit az utolsó napig nem bocsátottak be.

Boesánat, hogy magamról szölok, Isten tudja, nincs okom dicselkedni, életem végeig meg nem bocsátom magamnak, hogy az utolsó éjtem nem egészen a beteg mellett töltöttem.

Igaz, utolsó időben engem is kissé megzibált a láz, de hát mi volt az én bajom az övéhez képest!

Nem mondhatom, mily szerető, gyengéd gondtal viseltek iránta az orvosok és ápolónők, mily szívbeli részvétet mutattak mindvégig. De hát ki is ne szeretne volna azt az áldott nemes lelkét!

Ha bármi módon Méltóságod szolgálatára lehetek itt, bármi más tudósítást parancsolna, kérem rendelkezésként rólam.

Bezárom leveletem, indul a heti posta. Összinté mély tisztelettel Méltóságod aláztatos híve

STOCKINGER FERENCZ.

A KISDEDNEVELÉSI KIÁLLÍTÁS BEREKESZTÉSE.

A Mária Dorothea egyesület által rendezett kisdédnevelési kiállítás, melyről lapunkban már többször megemlékeztünk, f. hó 16-án ért véget. Klotild főhercegnő, a kiállítás védnöke, a bejáró ünnepre nem jöhett el, az a bizottsági tagok és kiállítók jelenlétében történt meg. Dr. Bókai János, a rendező bizottság egyik alelnöke tartotta az ünnepi beszédet, melyben a kiállítás történetéről is megemlékezett s hivatalosan kijelentette, hogy a Mária Dorothea egyesületnek a közérdekű kiállításból anyagi haszna is van.

A kiállítás aug. 8-án nyitattván meg, 70 napig volt közszemlére bocsátva. Ez idő alatt volt a fizető látogatók száma 19,161, köztük 5,921 tanuló és gyermek, 878 gyármunkás s legalább 8,000 anya. Tiszán belépődíjakból 4,110 frt 40 kr. folyt be, s felülfizetésekből 188 frt 25 kr. Mivel a számadások még lezárva nincsenek, az anyagi eredmény biztosan nem konstátálható, de valószínű, hogy habár az egyesületnek anyagi

hasznát a kedvezőtlen időjárás nagyon megrongálta s a rendező bizottság segélyt nem nyert, a költség levonása után közel ezer forint tiszta haszna lesz, melyhez még számos adomány járul a kiállítók részéről, különösen könyvekben.

Az anyagi eredményét hasonlíthatlanul fontosabb azonban az erkölcsi siker, melyet ez a hazánkban eddig páratlan kiállítás felmutathat. Különösen két eredménye rendkívül fontos. Egyik az, hogy megmutatta, miszerint a hazai ipar a kisdédnevelésre vonatkozó tárgyakban már olyannyira fejlődött, hogy az ily iparczúkek behozatalaért évenként külföldre adózott pár millió forint valóban hazafiatlan fecsérelés, különösen a gyermekjátékok terén, melyekből a nagyszabasi faipar-tanműhely, a Záhora vezetés alatt álló szelaknai tanműhely, s mindenek felett Maugsch bártfai műhelye oly csinos és minden izékben magyar jellegű tárgyakat állítottak ki, hogy a kiállítók látogatóinak osztatlan tetszését vívták ki. Még fontosabb a másik eredmény, hogy t. i. a kiállítás szélesebb körben is ismeretessé tette azt a megdöbbentő tény, hogy Magyarországon a gyermekhalandóság ijesztő mérvű s ennek a nemzetünk jövőjét veszélyeztető bajnak nagyrészt a rossz nevelés és ápolás az oka.

Hogy a kiállítás tanulságai minél szélesebb körben elterjedjenek s maradandó hatásukat legyenek, gondoskodott a kiállítási bizottság arról, hogy az itt látott tárgyakról s általában a kisdédnevelésről kiváló szakferriak előadásokat tartsanak, melyeket a Mária Dorothea egyesület összegyűjtve «Anyák könyvtára» cím alatt fog forgalomba hozni. 24 ily előadás volt a kiállítás tartama alatt, nagybörzszt igen népes és intelligens közönség előtt.

Az orvosok előadásai közül Böke Gyula a csesemők hallásáról, Csapodi István a kisdéddek szembajáról, Onody Adolf az orrlégzés jelentőségéről, Dollinger Gyula a kisdéddek elgömböcséről, Dubay Miklós az anyai szoptatás előnyeiről, Koller Gyula a sterilizált tejről, mint gyermek táplálékáról, Diemer Gusztáv a gyermekek öltöztetéséről, Bókai János a tejfogakról s állítólagos fogzási betegségekről, tartott előadásokat, mindenik a maga szakjában, hasznos és fontos tanácsokat adva a szülőknek s végül Faragó Gyula általános képet nyújtott a kisdéddek egészségi viszonyairól, a mint az a kiállításban fel tüntette van.

Legelső előadó P. Szathmáry Károly volt, ki «A kisdédnevelés és a társadalom» cím alatt különösen a kiállításban annyira feltüntetett gyermekhalandóság adataiból vonta le a következtetéseket. Lederer Abraham a kiállítást más kiállításokkal hasonlította össze s előadást tartott a kisdéddek lelki képességeinek megismerése módjáról. A pedagógus közül alapos és érdekes előadást tartott még Kármán Mór «Az anyaiskola» cím alatt, vizsgálván az anya teendőit a még nem tanköteles gyermek értelmi fejlesztése tárgyában.

Különös érdeklődést keltettek a gyermekirodalom két kiváló képviselőjének, Ágai Adolfnak és Pósa Lajosnak s két ironőnek felolvasásai. Ágai Adolf a beteg gyermekről értekezett, különösen szép és megható képet nyújtva a Stefánia gyermekórházról, Pósa Lajos azt fejtette, hogyan kell a kisdédeknek irni és mutatványul egy pár, nagy tetszésben részesült, versekben írt gyermekmesét olvasott fel. Gyarmathy Zsigáné, kinek értekezését Herich Károlyné, a kiállítási iroda egyik nagyérdemű igazgatója olvasta fel — s ez alkalommal a hallgatók közt gr. Csáky Albin miniszter is jelen volt nejevel, — a kalotaszegi kisdéddek elhagyatottságát rajzolta élénk színekkel, kiemelve, hogy az ismert varrottas népiar mennyire segít e vidék népén.

Melhamé Szak Luiza pedig érdekes tanulmányt közölt a magyar gyermekirodalom történetéről, szorgalmasan összeböngészve még a mult századi írónak illyen műveit is, melyek közül egyikről másírók eddigi irodalom történetünkben is alig van említés.

A gyermekjátékparról Záhora József, a szelaknai műhely igazgatója és Gelleri Mór ismert szakiró tartottak előadásokat. Hermann Antal etnológ «Czigány-anyaszereket» cím alatt a cigány népeletről mutatott be érdekes dolgokat. Sonnenfeld Zsigmond pedig a német, francia, angol és dán irodalomnak a gyermekekre vonatkozó költsézet termékeit ismertette, míg Brody Sándor regényes képen az anygalosinálók üzelmeit rajzolta.

A kisdédnevelési kiállításnak e szerint irodalmi emléke is marad, eltekintve attól az érdemtől, hogy a hazai játékipar s még inkább a gyermekhalandóság nagy fontosságú kérdése iránt a közfigyelmet felfeltette. A Mária Dorothea egyesület mindenestre csak dícséret illeti az érdekes és közhasznú kiállítás rendezéséért.

RAJECZ VIDÉKE TRENCSENMEGYÉBEN.

Az már körülbelől eldöntött dolog, hogy hazánk éjszakai része tájképi szépségeiben egyik leggazdagabb vidéke Közép-Európának. Erről tanuskodik az a körülmény, hogy azt évről-évre több idegen turista keresi föl s hogy egyes területei, mint például a Szepesség, az utóbbi években annyira megrakodnak fürdőhelyekkel, nyaraló telepekkel, hogy arról egy-két évtizeddel ezelőtt álmodni sem lehetett.

Különösen a kassa-oderbergi vasut s a magyar államvasutak éjszakai vonala adta meg a felvidéknek ezt az új fejlődési irányt. Az előbbeni a Vág-völgy mentében vezet, mely szintén egész hosszú sorát tárja föl a legszebb tájképeknek az utazó előtt.

E völgybe kívánjuk ezuttal elvezetni olvasóinkat, elindulva Zsolnától, a középkori német városok izlésében épült városról, honnan három irányban ágazik el a vasut: éjszak-nyugatnak Oderberg, keletnek Kassa, délnek pedig a Vág-völgy trencseni részébe.

Zsolna közelében, a Vág jobbpartján, ott, hol a Kisucza mellékfolyóval egyesül, három hegy által határolt sarokban áll egy kis lapályon Budetin vára. Hatalmas négyszögű tornya kimagasló a többi épületek között, melyek az egykori pompa és fény nyomai még fölismerhetők. Századokon át volt a Zunyogh-család birtoka. Egyik falfükeiben még ott látható a Zunyoghok czimere. Maga a füke nevezetes arról, hogy a hagyomány szerint ide falattazta be Zunyogh Gáspár leányát, Katalint, a ki a neki férjül ajánlott Oroszlánköi Jakusics kezét nem akarta elfogadni, a deli Forgács Ferencz levén már a szíve, — a mint azt Arany János «Katalin» című költeményében oly szépen elregéli.

Utunkat Zsolnától délnek vesszük. Az ut mentén, mint az őrszem, kisernek Lietava várának magas hegyromról tekintő romjai. Majd magas sziklázatok, zöld erdőkkel borított hegyek, szép havasi rétek váltakoznak körülöttünk. Mellettünk a Szilinka folydogál, mint egy utvezető. Utunk jobboldalán meredező mészsziklák kötik le figyelmünket fantasztikus alakulásaikkal, melyek fölelevenítik a képzeletet, hogy benők itt egy áldást osztó püspököt, amott sziklába vágott imazsáfolyon imádkozó csuklyás barátot lássunk, mely utóbbi a tulsó oldalról tekintve áhítatos dervis alakját ölti föl. Itt egy ülő köanya, a mint térdére állítja gyermekét, amott egy krinolinos nőtsemély, a ki pár lépésre papagálylává változik. Emitt egy király-alakot látunk, koronával fejen, koronázási palásttal vállain, s a nép elkeresztél Szent István királynak. Mellette pisze orru eskimók, nymphák s mindenféle alakzatok a legeredetibb változatosságban.

A keskeny hegyszorosból végre egy mély hegykatlanba érünk, melynek zöld lombjai közül barátságos házak integnek felénk. Ez a rajeczi fürdő. Rajecz tót nyelven kis paradicsomot jelent. Így nevezte el a nép még mikor jelentéktelen kis telep vala. Ma már ez is fürdő, melyre újban nagy gondot fordítanak, s ugy remélik, hogy a már nagy hirre vergődött trencseni-templaci fürdőnek veszedelmes versenytársára nő, kivált ha Zsolnával szárnyvasut köti össze, a mi már csak kis idő kérdése.

Kisebbszerű domb emelkedik a fürdő éjszakai oldalán. Süri bükkös és fenyves erdő árnyékban tartja a kigyózó utat, mely a domb csúcsán emelkedő pavillonhoz vezet, a melyből gyönyörű kilátás nyílik a völgyre s az azt övező havasokra köztük az 1417 méter magas Mincsova és a Klakk orromra, melyről három megye, Túröz, Trencsen, Nyitra regényes tájára nyílik elragadó kilátás.

A fürdőből a Zsolnára vezető országúton a Dvoriszko-hegy felé haladva, egy hegy lejtőjéhez érünk, melynek bükkös sűrűjéből hatalmas mészsziklák fehérlenek. Ezek egyikében van a Jánosik barlangja, a félelmetes haramia-vezéré, kinek emléke ma is elevenen él a nép között.

A barlang bejárása nem mondható kényelmesnek. De alig haladunk néhány méternyire,

tágas sziklatermet világít meg lámpánk, a barlang előrészt, melybe rudak segítségével kell leereszkedni leomlott szikladarabok fölött. A boltzatról cseppkövek lógnak alá, oldalain cseppkővirágokkal borított. Jobbra széles folyosó vezet, a bejárat alatt pedig mély, eltorlasztó nyílás látható. A nép képzelete kincset sejt e barlangban, valamint az Pesiknak, Jánosik egy rablótársának tulajdonított sziklaoduvás is és gyakran fölkereste azelőtt, kutatván az aranyat-ezüstöt, míg az eredménytelen kutatás végre kifárasztá.

A Dvoriszko hegyet rövid nyereg köti össze a 720 méter magas Szkalival.

A kilátás, mely csúcsáról kinálkozik, igazán megeremli az ut fátadalmát. Délkeletről a remek rajeczi völgy, mely kelet felől a rajeczi havasoktól van környezve, meglehetősen kiterjedt síkfölddel, melyen Rajecz városka és számos község épült; éjszakeről a zsolnai medence, kezesztülzelve a szilaj Vág habjaitól, Zsolna városának fénylő tornyaival és körülötte épült községekkel, a jablunkai szoros bejáratánál épült Budetin vára és a tyerchovai és sztracsnoi szorosok kisebb községei, az ezek hátterében kimagasló árva Magura-hegység komor csúcsaival remek képet nyújtanak; nyugat felől a hriscói és a szulói vár roszkodó falai intenek a távolból; alattunk pedig a gyönyörű lietvai völgy terül el, a magas hegyen épült vár romjaival. Oly remek kép ez, melynél szebbet a legmereszebb képzelet sem teremthet.

A hol a lietvai váry a rajeczibe szakad, a hegy oldalában van a legszebb mészkő-alakulások egyike, melyeket a rajeczi fürdő közvetlen környéke fölmutat, hegyes sziklatornyok sorozata, melyek csoportját a «Remete előtt vezekló rablóvezérnek» keresztelték el a régi hagyomány által fönttartott népmónda alapján, a melyekkel itt minden hegy és völgy tele van.

Különösen gazdag a képzeletet izgató kő-alakulásokban a külföld által is magasztalt és süriren látogatott szulói várom felé vezető ut, mely a Patech nevű hegyen át kigyózva, Hradnára visz, a hol egyszerre három oldalról gyönyörű bükk- és fenyőerdőkkel övezett völgy tárul ki előttünk. A negyedik oldalon mintha egy megbüvölt s kövé változtatott város terülne el szemünk előtt, minden szikladarab valami tárgyat, vagy falakat ábrázolva, itt egy kővé vált kunyhót, amott palotát, míg fönn a hegyen oroszlán, macska, kutya, farkas és más állati alakok látszanak, néha valóban úgy, mintha faragva lennének. Itt ember-alak, fölemelt buzogánnyal, mintha le akarna sújtani, amott szöszék, emitt meg asztal három játszó alakkal. Néhol magas, vékony kőoszlopok emelkednek, másutt hegyes gúllal merednek elő egyenesen a gyepebről. A völgy kimagasló hegyen három sarv meredez, innen Szarvashegy a neve. Mögöttük a szulói váromok.

Az említett alakok kisebb-nagyobb kerek kovakövekből állanak, melyeket márga ragaszt egymáshoz. Az ily alakulások mellett a sziklaormokon mindenütt váromlédékokat, kápolnák romjait véljük látni, közélebb kell jutnunk hozzájuk, hogy meggyőződünk, miszerint csak a természet által halomra hányt vagy a földből ki-meredő sziklák.

Magá a rajeczi fürdő a legkellemesebb helyek egyike s Magyarországon az egyetlen fürdő, melynek timsós vize természetes melegségű, mely 20—28° R. közt változik, s nagyfoku timsótartalmánál fogva nemcsak a gasteimi és pfoferzi, de a wildbadi és daruvári vizeknél is hatékonyabb. Jelentékenyebb forrása a Gizella- és Valéria-forrás.

De mint valódi klimatikus gyógyhely is rendkívül egészséges fekvésű. 420 méternyire fekszik a tenger színe fölött s levegője gyengén izgatólag és üdítőleg hat az idegrendszerre. Éjszak felől védett, dél felől nyitott fekvése mellett éghajlata enyhe, inkább hűvös, mint meleg s oly egyenletes, mint kevés fölvidéki fürdőknek.

E természetadta előnyök, az emberi gondoskodással párosulva, kétségkívül rövid időn megérdemelt hirre fogják emelni a rajeczi fürdőhelyet is, s hazánk felvidéke ismét egy nevezetes gyógyhelyül válik gazdagabbá.

HAYNALD BIBORNOK JUBILEUMA.

A biboros főpap egész csöndben, és elvonultan, korábbi betegeskedéséből még fenmaradt gyöngéledő — de javuló — egészségben ülte meg fölszen-

telésének felszázados jubileumát, székhelyén, Kalocsán. De a tisztelet nyilvánulási fölkeresték az ország minden részéből, a tróntól kezdve egész az egyszerű lelkes lakig. Maga az egyházfőjedelm pedig bőkezű alapítványokkal tette nagy-időkre emlékeztetéssé a jubileumot.

A bibornok aranymiséje alkalmából érkezett küldöttségeket Majoross István püspök és érseki helynök fogadta. Az érsek az üdvözlő iratokat felolvastatta magának s a válaszokat tollba mondta. Az arany-misé is házi kápolnájában tartotta.

Az ünnepélyek fő napja e hó 15-ike volt, de már előtte való nap megkezdődött Kalocsa ünnepe. A házakat fellobogózták. A szegények közt pénz és húst osztottak ki. Az iskola-nének intézetében dél-után 4 órakor volt az első ünnepély, szavallással, allegorikus csoportokkal és zene-előadással. Este az összes harangok megszólaltak a városban. Hét órakor pedig impozáns fáklásmenettel vonult a rezidenciához. Haynald érsek egy ablakból nézte az óvációt, mire egterverő éljenzés hangzott fel. A tanítóképző intézet növendékei üdvözlő dalt és hazafias dalokat énekeltek, a gymnáziumi zenekar játszott. Dr. Brandner György főjegyző volt a város szónoka s az érsek Majorossy püspök által köszöntö meg a kalocsaiak jókívánatait. A város fényesen ki volt világítva, több helyen pápai zászlókat is tűztek ki. Este 9 órakor a kaszinó nyári helyiségeiben díszbancok volt, melyen Csernyus elnök ültette az érseket.

Október 15-ikén reggel mindenki a főtemplomba sietett, a hálaadó isteni tiszteletra. A Te Deumot és ünnepi nagymisét Lichtensteiger püspök mondotta, fényes segédlettel. Ugyanekkor az erdélyi egyházmegye templomaiban szintén tartottak hálaadó isteni tiszteletet, valamint a kalocsai érseki megyéhez tartozó templomokban.

A királyi üdvözlő irata, mely a hivatalos lapban is megjelent, melyen meghatotta az ősz főpapot, s többször fölolvastatta magának.

Ófelsége üdvözlötte így szölv:

«Kevéds dr. Haynald biboros-érsek! Fogadja áldozásának felszázados évfordulója alkalmából legbensőbb szerencsekívánataimat, melyeket annál nagyobb örömmel fejezek ki önnek, mert ez ünnepély utolsó alkalmat szolgáltat nekem megemlékezni arzon, nem csak általam már ismételve hálás elismeréssel kísért, de az egész országban, sőt annak határain túl is ismeretes ritka érdemeiről, melyeket ön ez évek hosszú során az egyház, valamint a trón és az állam körül szerezett, — azon kiváló tevékenységről, melyet a tudományok terén kifejtett és azon áldatterjesztő jótékonyaságról, melylyel ön ritka áldozatkészséggel és bőkezűséggel ezek szívébe a hálnak maradókat emléktét ültette. Öszintén kívánom, hogy azon boldogító önézertet, melylyel ön a lefolyt ötven évre visszatérhet, teljes testi és lelki erővel tovább is élvezhesse, és hogy a jelenleg sajnosan gyengélkedő egészségének mielőbbi helyreállításával, áldásos működését, mint az egyház és ország díze, még számos évekig folytathassa. — Kelt Bécsben, 1889. évi október 12-én. — Ferencz József, s. k.

A pápa hosszabb levél kíséretében áldását küldte. A miniszterek, Simor hercegprímás, a püspökök, gr. Andrásy Gyula, gr. Kálnoky külügyminiszter szintén üdvözlő iratokat küldtek. Ugy szintén Galimberti pápai nuncius, és Franciaországból az orléans-i bibornok-érsek.

József főherceg a következő üdvözlöletet küldte: «A mai ritka ünnephez magam és egész családom a mindenhát Ursten legdúsabb áldását kérjük, engedje meg, hogy Eminenciádrá drága egészsége teljesen helyreálljon és tartsa meg sokig hívei boldogítására és a mi igaz, őszinte örömünkre. József főherceg».

Tisza Kálmán miniszterelnök üdvözlölet: «Fogadja kérem Eminenciádról szívesen a mai nap alkalmából legjobb kívánataimat és azon óhajtsom kifejezését, hogy adja a mindenhát Ur, hogy még hosszú éveken át folytathassa a közügyek terén mindeken elismerését kivított buzgó működését. Tisza Kálmán».

Gr. Csáky Albin vallásügyi miniszter hosszabb levélben köszöntötte a jubilánst. Üdvözlöletet küldötték még: szász-kobury-gothai Fülöp herceg, Windhorst, a német centrum-párt vezére, Jókai Mór, Eötvös Loránd báró akadémiai elnök és számos akadémikus, Semsey Andor, továbbá Szegény ország-bíró, Vaszary Kolos főpap, Falk Miksa, Pestmegye, a Szent István társulat, stb.

A főrendiház s a magyar tud. akadémia is sok tag által aláírt levelekben melegen üdvözlötte a nagyérdemű főpapot. Hatóságoktól, egyletektől és egyesektől egész nap érkeztek az üdvözlölet. Lönhardt

erdélyi püspök elküldötte azt a diszalbmot is melyet az erdélyi papág ajánlott föl egykori püspökének. Bács-Bodrogmegye katolikus lakossága egy aranyozott ezüstből készült pásztorbotot készített. Tizenegy órakor a városi előjáróság az érseki kastélyban Majorossy János fölszentelt püspök kezébe tett le arany díszkötésű ivnagyságu könyvet, melyben a város több ezernyi lakójának hódoló aláírása foglalattik. Az érseknek átadott hódoló felirat a dr. Brandner György városi főjegyző tollából származik.

Mindkét napi ünnepélyen taraczkidurrogások hirdették a város örömét. Az időjárás is kedvezett az ünnepélyeknek.

Haynald bibornok a jubileum emlékére összesen 366,000 forint alapítványt tett. Ez alapítványok a következők: a kalocsai érseki megye egyházi és iskolai céljaira szolgáló Haynald-alap javára 236,000 frt, a zombori árvaházra 80,000 frt, a báci és bajai leányiskolák javára 20,000 frt, a Szécsényben felállított intézetek javára 15,000 frt, a kalocsai csilagászati observatóriumra 15,000 forint. Felmentjük, hogy mióta a kalocsai érseki székes ül (1867) összesen 4,209,730 forint alapítványt tett, mely összeg az évek számával elosztva, a bibornokérsek által tett alapítványok évi átlaga 200,000 frt. A főösszeghez adva, mint volt erdélyi püspök alapítványainak összegét, 394,897 frtot, az általa tett alapítványok meghaladják az öt millió forintot.

AZ AKADÉMIABÓL.

A tud. akadémiának mozgalmas hete volt. A főtítká megválasztása már hosszabb idő óta élelken foglalkoztatta az akadémikusokat. A két jelöltnek: Szily Kálmánnak és Beöthy Zsoltnak érdemei és személyes tulajdonai közt nehéz volt különbséget tenni. De elvi szempontok barozoltak ellenök és mellettök. Az egyik az volt, hogy a főtítká ezenal más hivatalt ne viselhesen, egyetemi tanár se lehessen. A másik pedig az, hogy az akadémia föbb tisztviselőiben ezenal is kifejezést nyerjenek az akadémia által művelt különböző irodalmi ágak s ha elnöke a természettudományok művelője, akkor a főtítká legyen a nyelv- és szépirodalmi osztályból választva.

Ezek a szempontok hangzottak a hírlapi cikkekben, az akadémikusok beszélgetéseiben és tanácskozásiban.

Az igazgató tanács helybenhagyta az akadémia összes üléseinek határozatait, melyek szerint a főtítkári állás minden más hivatalos állással összeférhetetlen, s hogy ennek következtében fizetése ezer forinttal emelendő.

Október 14-ikén ment vége a főtítká megválasztása. A választásra jogosultaknak legnagyobb része megjelent. Mind a két párt tekintélyes volt, s az eredményt előre tudni nem lehetett. A választás mindössze hét szótöbbséggel dőlt el.

Az akadémia főtítkára Szily Kálmán műfegytemi tanár lett.

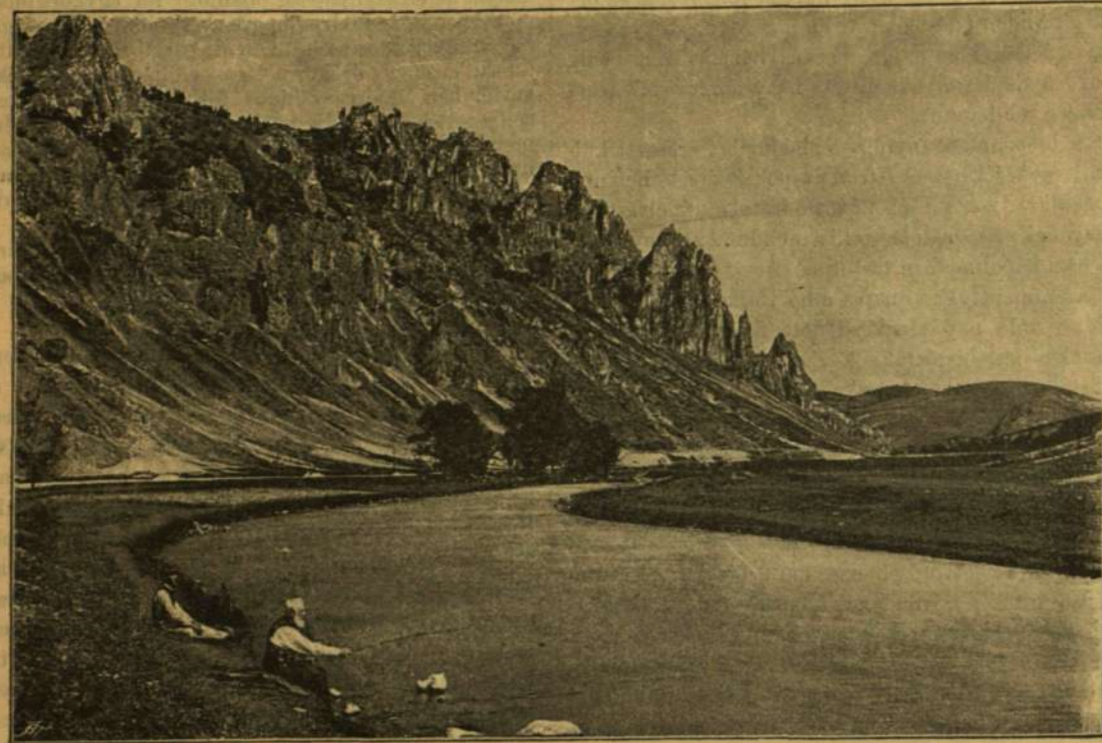
A választás lefolyásáról és az akadémia üléseiről (kettő volt egy hét alatt) a következő tudósítások szólnak.

A főtítká választása. Október 14-ikén ment vége a főtítkári állás betöltése, ugynevezett elegyes ülésben, mely azt jelenti, hogy a tiszteleti és igazgatósági tagok is részt vesznek. A főtítká választásánál a levelező tagok nem bírnak szavazattal. De azért ezek is összegyűltek, s a választás feszült érdeklődés közt nyílt meg. A vidéki tagok is nagy számban jelentek meg. Elment a szavazásra Tisza Kálmán miniszterelnök is, ki az első pászorban, Vay Miklós br. és Szilágyi József között foglalt helyet.

B. Eötvös Loránd 4 órakor nyitotta meg az ülést, s ünnepélyesen kijelentette, hogy az elegyes ülés egyedül tárgyat a főtítká választása képez, ki titkos szavazással, egyszerű szótöbbséggel választandó a rendes tagok sorából.

A szavazás megkezdése előtt felszólt Szilágyi Sándor, a ki hivatkozva arra, hogy most két párt áll egymással szemben, (Közbeszólások: Nincsenek pártok!) kéri, hogy a szavazatszedő küldöttségbe mindkét részről küldjenek ki egy-egy bizalmi férfit, mit azonban, tekintettel az eddigi szokásra, nem tartottak szükségesnek.

Ezután Szász Károly kért szót, és tekintettel arra, hogy a főtítkári állás kiválon irodalmi állás, és tekintettel arra, hogy az akadémia elnökei és títkárai között eddigelő az I. irodalmi osztály képviselve nincsen, saját és elvtársai nevében Beöthy Zsoltot ajánlotta a főtítkári állásra.

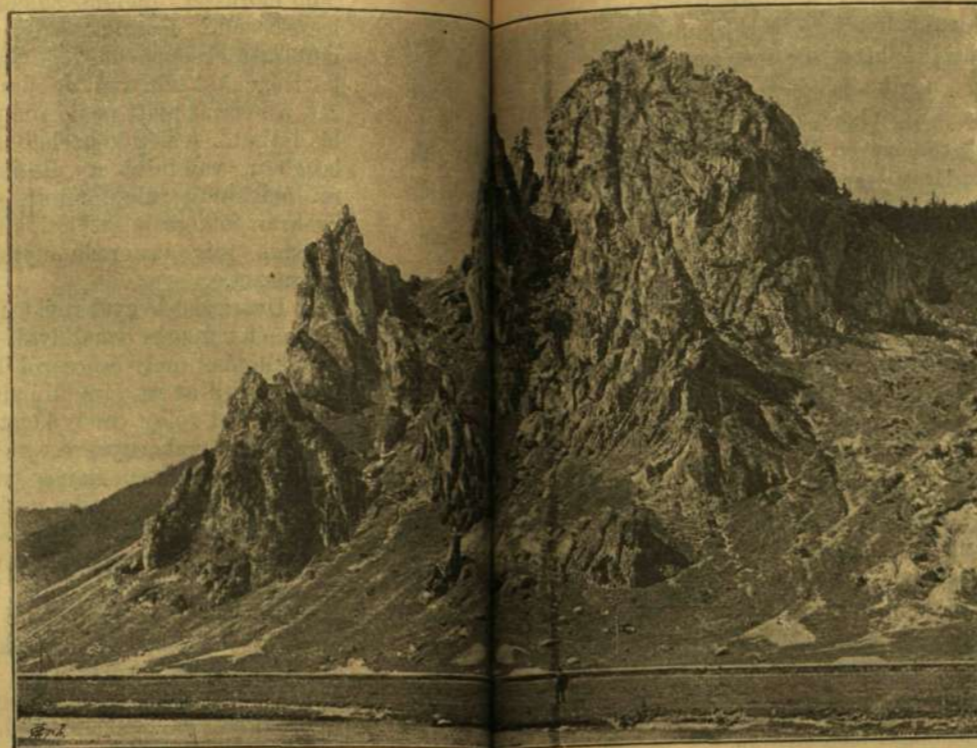
A lelánczolt Prometheus.

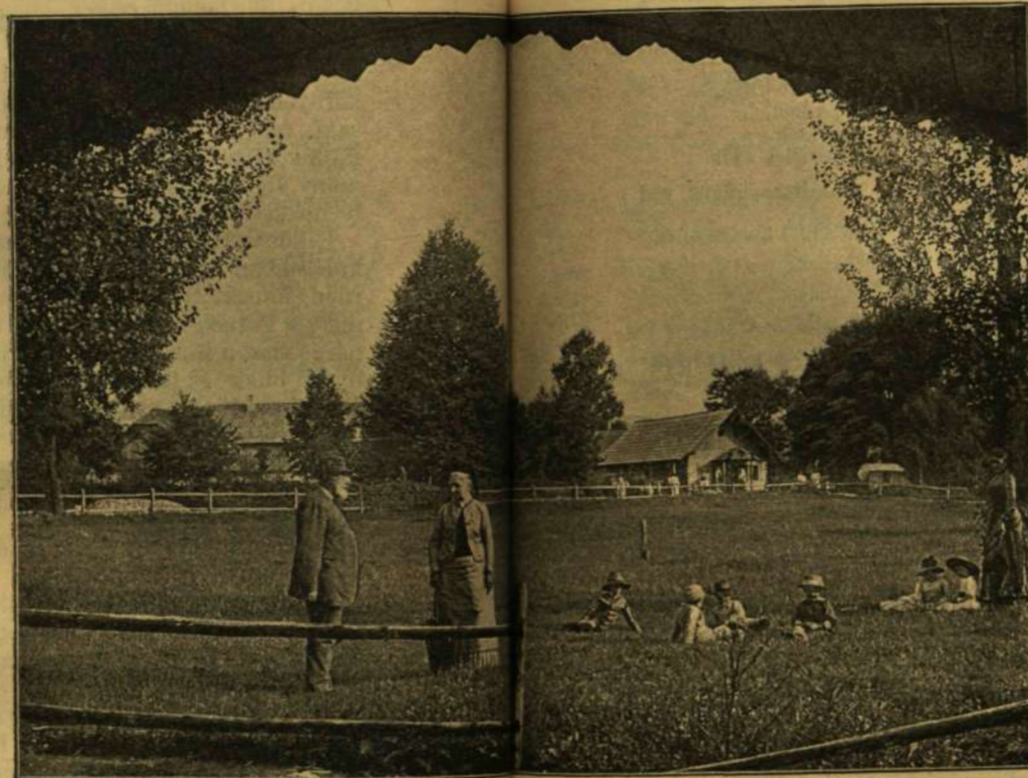
A Rajcsánka nymfái.

A Remete előtt vezeklő rablóvezér.

Szent István és kísérete.

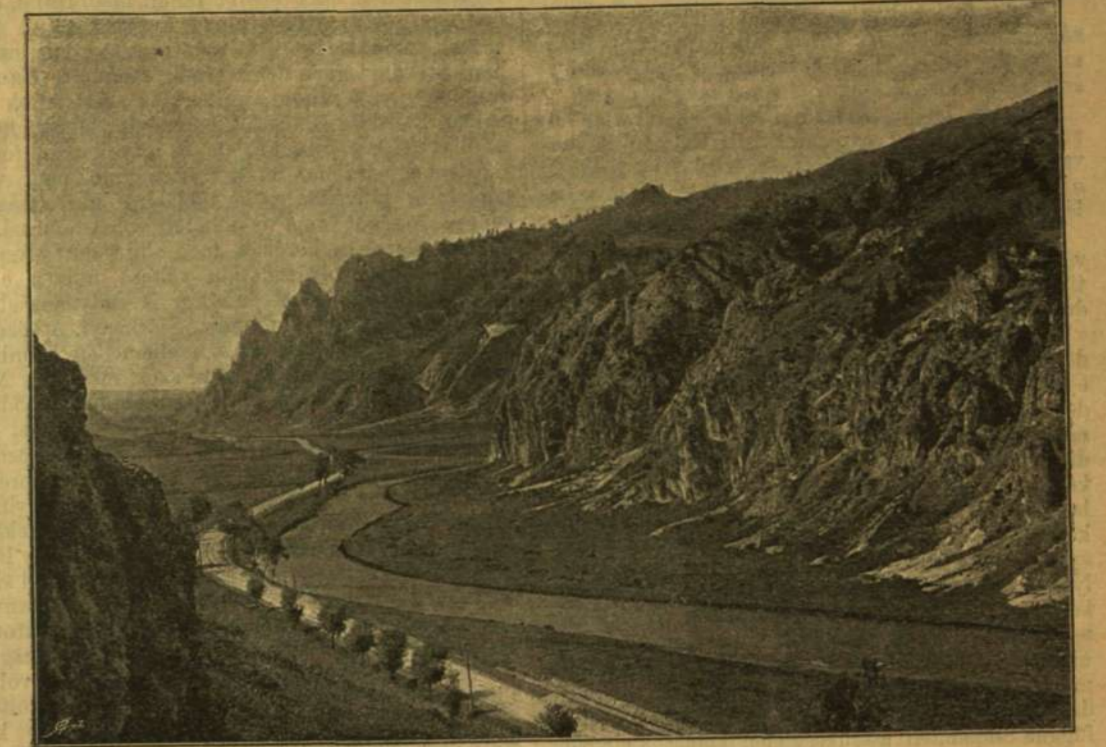

Részlet a fürdőből, ott sétányról kitekintve.

A Remete szőlő-számlója.

RAJECZ VIDÉKE KIS-FÁTRÁBAN.

Szent István lépcsője.

Kilátás a Remete barlangjából.

Részlet a fürdőből. — Jánosik sziklavára, háttérben a Mincsoval.

vumát, mely hazánk történetére nézve nagyfontosságú okiratokban bővelkedik, megtekinthette. Az itt felhalmozott okmányok fontossága fölmúlja az eddig felidezett okmányokat. Vámbéry tesz jelentést az akadémiának az eredményéről. Később még folytatják a kutatást. Hír szerint a szultán azt is megengedi, hogy tudósaink a Jeni-szerájéi könyvtárból egy Mátyás-korabeli Antiphonálét, Ptolomész földrajzi kódexét bizonyos időre magukkal vihessék. A Heroja kódexet dr. Korzenjow-zki, a krakói múzeum küldöttje lemásolta s a kéziratot a m. t. akadémia rendelkezésére fogja bocsátani. Thaly Kálmán más irányban is folytatta kutatásait. A Galatában levő sz. Benedekről nevezett klastromban érdekes adatokat talált a Rákóczi és Beresényi korára vonatkozólag. Azonkívül a bizottság egy része meglátogatta a Fenerben levő görög patriarhát is, ki a legnagyobb előzettséggel mutatta meg tudósainknak gazdag könyvtárát.

Az érdekes kutatásokról még ezeket írják: Sejtette a bizottság, hogy kell egy régi archívumnak is lenni s azért ennek a felkutatása után látott. A buzgó törekvést a legnagyobb siker koronázta. E hó 9-ik napján nyílt meg előttük a török biradalom archívuma, mely Magyarország történetére nézve óriási becű okiratokat tartalmaz. E hó 13-ikán a magyar tudósok a Jildiz-palotába voltak hivatalosok ebédre. *Seureja* pasa főkanzellár hivatalos terembe. Másnap a szultán *Vámbéryt* fogadta, a ki köszönetet mondott a szultánnak. *Abdul Hamid* szultán örömet fejezte ki a sikeres kutatások fölött, a régi török állami levéltárát a magy. tud. akadémia számára ezentúlra is megnyitottnak jelenté ki, az ó-szerájéi könyvtárban átvizsgált kódexek közül pedig a három legértékesebbet a m. t. akadémiának ajándékozta. Ezenkívül egy lepecsételt csomagot nyújtott át, mint ajándékot a bizottság tagjai számára. E csomag *Vámbéry* által a bizottság tagjai jelenlétében a szultán üzenetének tolmácsolása után felbontatván, kinek-kinek nevére címzett s a szultán magán-pecsétjével ellátott borítékban a legértékesebb gyönyörű munkájú arany melléklet tartalmazó díszes tokokat találtak. Ezenkívül a szultán rendelkezéssel a bizottság a magy. tud. tagjait, kiknek még eddig török rendjelük nem volt. A szultán anyai megkülönböztető figyelemmel még semmiféle tudóst nem részesített. A bizottság tagjait a konstantinápolyi előkelő körök szintén nagy figyelemmel részesítették. *Witle* angol nagykövét ebédre hívta meg őket, s ekkor a nagykövét Thalynek egy Rákóczi fejedelem által 1710-ben nyomtatott oly ritka könyvet adott át tanulmányozás és földolgozás végett, mely könyv, legalább ennek francia kiadása, hazánkban eddig teljesen ismeretlen volt. 'E könyvből tanultam meg még fiatal koromban a magyar nemzetet szeretni!' mondá a nagykövét, kinek engedelmével Thaly a könyvet Budapestre magával hozta. Ugyancsak Rákóczi, valamint Zrínyi Ilonára és Thökölire vonatkozólag Thaly a galatai szent Benoit-kolostor levéltárában is nevezetes új adatokat talált (Rákóczi és Zrínyi Ilona hamvai tudvalegleg a kolostor levéltárában nyugszanak.) *Thaly Kálmán* és *Abel Jenő* már visszaérkeztek Budapestre, még pedig *Abel* lázas beteg.

Az aradi vértanúk szobor-bizottsága múlt héten tartott ülésén Salacz aradi polgármester tudatta, hogy Budapestben járván, meggyőződött arról, hogy a szobor jövő évi október 6-án leleplezhető. A négy nagy szobor-csoportot negyedike, a haladóklo harezos Tourbainnél ércbe öntve teljesen kész s most montirozzák. Az újonnan mintázott Hungária alakja is öntés alatt van; a két cimert szintén átadta Zala, még csak nyolcz medaill-arczép mintázása van hátra. Ez már csekély munka az eddigiehez aránylag. Salacz polgármester a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a látott szoborrészekről, melyek oly szépen sikerültek, hogy diszére fognak szolgálni a magyar szoborszatnak. Zala most a még hátralevő szoborrészeken dolgozik s reméli, hogy a beszerzett autentikus arczépek után két hetenkint egy-egy medaill mintázhat és a szerződés szerint a szobrot jövő augusztus elsejéig leleplezés céljából teljesen készen átadhassa Arad városának.

A piskihidi hönvédemlék építése annyira haladt, hogy jövő hó elején már meg akarják tartani a leleplezési ünnepélyt. A költségek azonban még nincsenek teljesen fedezve, körülbelül 500 frta volna még szükség. A Piski-telepen alakult hönvédemlék-bizottság azért ismételtén a közönség hazafias áldozatkészségéhez fordul s különösen kéri az ivartókat, hogy a még kiűn levő 600 gyűjtővet, ha irtesen is, mielőbb szolgáltatassák be s küldjék Jancsó Ernő bizottsági elnökhöz (Piski, Hunyadmegye), hogy a bizottság beszámolhasson.

Egy dalárda jubileuma. A budai dalárda e hó 11-ikén és 12-ikén ülte meg fennállásának 25 éves jubileumát. 1864-ben alakult s azóta nagy befolyással volt a budai részek társas életének élénkítésére.

Eljegyzés. *Hirsch Nelli* kisasszonyt, ki lapunk részére többször rajzolt arczsképeket, *Hirsch Lipót*-nak, a Franklin-társulat nyomdájá művezetőjének leányát, eljegyezte ifj. *Rothfeld S.* hirlapíró, Budapestben.

Házasság. Dr. *Szontagh Miklós*, Uj-Tátrafűred tulajdonosa e hó 8-ikán tartotta esküvőjét néhai *Magyar László* leányával, Magyar Ilona urhölgyével. A házaspár az esküvő után mindjárt Uj-Tátrafűredre utazott, a hol ünnepélyes fogadtatásban részesült. Az új szanatórium előtt díszkapu volt felállítva, a hol a családtagok és a téle érkezett fűrdővendégek nagy száma, élükön dr. Glósz Kálmán segédorvoslag fogadta, ki az új házaspárt üdvözölő beszéddel köszöntötte.

—x— **Kövesstük a természet intő szavát!** Midőn a természet hosszú téli álamból fölébredt s mindenütt új élet fejlődik, minden embernek arról kellene gondoskodni, hogy a téli időszak alatt testében felhalmozódott anyagokat, egy arra alkalmas tisztító szerrel testéből eltávolítsa s ez által sok súlyos bajoknak elejét vegye. Erre nézve nem ajánlhatjuk legelőg *Brandt Rich.* gyógyszerésznek mindenütt a legjobb hírben álló svájci labdacait, melyek dobozokint 70 kral kaphatók a gyógyszerárakban. Mint hogy Magyarországon a svájci labdacsoznak, sokféle hamisítvány létezik: mindenkit óvakodásra intünk; a vizsgálatlan vevő az okozandó bajt csakis önmagának tulajdoníthatja.

HALÁLOZÁSOK.

WOHL STEFÁNIE, az ismert magyar író, ki nővérel *Wohl Jankával* a 'Magyar Bazar'-t szerkesztette, meghalt e hó 14-ikén, 41 éves korában. A Wohl-testvérek szép nevet vittek ki a magyar irodalomban, mint elbeszélők, mint a női műveltséggel kapcsolatos kérdések fejtegetői és mint fordítók. *Wohl Stefánie* igen fiatal korában lépett föl az irodalomban, s első önálló könyve a 'Regék könyve' volt. Majd gyermekek számára írt, regéket s aztán elbeszéléseket. Ereztvén tehetsége erejét, nagyobb művekbe fogott, s több regénye követte egymást. Ezek közül egy párt németre is lefordítottak. Liszt halála után a nagy mesterről, ki szívesen időzött a Wohl-testvéreknél, egy kötet visszaemlékezést írt francia nyelven. Külföldi lapokba is gyakran dolgozott. A szép tehetségű író nő koporsóját egészen elborították virágokkal, s a temetésre az irodalom és művésztárlag számos tagja gyűlt össze. *Horváth Sándor* evang. lelkész megható gyászbeszédet mondott.

LENGYEL MIKLÓS, nagypépost és dulcinoi vál. püspök, kinek Egerben történt elhunytát már röviden említettük, a legistotelbb főpapok közé tartozott. Az egyházi szónoklat terén is kitűnt, s alig van az egyházi működésnek ága, melyben nem szerepelt volna. Kiváló érdemeket szerzett közszélok támogatásában és a jótékonyág gyakorlásában. Ő állította a fővárosban a Rókus kórház előtti Mária szobrot is. Az egri székesegyház Mária-kápolnájára, a melynek egy 16,00 frt értékű szentségtartót és 10,000 frtos ornatust és több értéki serleget adományozott. Végrendeletében több jótékony és vallásos intézetekről gazdag hagyományokkal emlékezett meg. Élete 87-ik évében halt meg, s aranyinséjét már 13 év előtt megtartotta.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: **KRIZSÁN KÁROLY**, Szilágy-Somlyó város rendőrfőkapitánya, városi képviselő, Szilágymegye bizottsági tagja, élete 64-ik évében. — **GALL ZSIGMOND** földbirtokos, megyebizottsági tag, 68 éves, Dálnokon. — **KULINCSICS JÓZSEF**, Szabadka város főjegyzője, ki a lipómezei tébolyházban fejezte be életét, 45 éves korában. — **PLATZER ANTAL**, fővárosi háztulajdonos, Palóczy Antal méltóságos atyja, 70 éves, Budapestben; ugyanitt **GRÜNERT SÁMUEL**, nagyfuváros, tekintélyes polgár. — **MÓRICZ ISTVÁN**, egykori hirlapíró, legutóbb a kolozsvári tankerületi főigazgatóság tisztviselője, 49 éves, Kolozsvárt; ugyanott **BOKROS ANZSUTZ**, Bokros Elek képviselőházi alelnök szép reményű fia, 18 éves. — **TARBAJ JÓZSEF**, különöz öreg ember, ki 20 év óta csak ritkán hagyta el lakását, házának ablakait is befalaztatta, emberekkel nem érintkezett s ki mintegy 30,000 frtot hagyott jótékony czélokra, Egerben. — **TALAFROVICS EMIL**, Ungmegye nyug. kir. tanfelügyelője és Munkács-egyházmezei áldozópap, 55 éves korában, Ungvárt. — **NÉMETH IMRE**, szombathelyi kereskedő, városi tanácsos, megyei biz. tag és törvényeszkí keresk. ülnök, 53 éves Szombathelyen. — **BITRÓ LAJOS**, birtokos, 66 éves, Mosonyban. — **KISS NÁNDOR**, plébános és esperes, 48 éves, a fehérmegyei Pátkán. — **DR. POPOVICS DUSÁN**, fiatal ügyvéd, Nagy-Kikindán. — **TABORSZKY OTTÓNÉ**, szül. Schwarzl Vilma, a technológiai iparmúzeum igazgatójának neje, 37 éves, Budapestben. — **ERHARD FERRE** NŐNE, szül. Petrics Terézia, 70 éves, Védényen.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

'Szeress'. Freiligrath után. Még így kijavítva sem utí meg a mértéket. A műfordítástól megkivánjuk, hogy az eredetinek ne csak értelmét adja vissza nagy-

jából, hanem kifejezéseit is híven kövesse, mert különben az eredetinek színe, hangja végkép elvész. Például ezt:

Und mach' ihm jede Stunde froh,
Und mach' ihm keine Stunde trüb.

ön így fordítja:

A percz legyen, migmen letél,
Bánat nélkül, örömele.

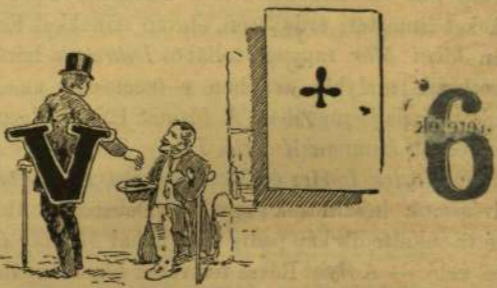
Nem érzi, mily egészen másképp hangzik ez, mint az eredeti? Pedig ilyen példát akarmennyit idézhetünk. Ily körülmények közt hibának tartjuk, hogy kereszt-rimeket használ, mikor az eredetiben — kivéve két strofát — nincsenek kereszt-rimek; inkább arra törekedett volna, hogy az eredeti kifejezéseit híven és erőteljesen adja vissza. A rim nem pótol mindent, s hiánya nem mindig olyan nagy baj. Például Petőfi Beranger-fordításai, kereszt-rimek nélkül s a sok gyenge rim dacára is a magyar irodalom legkitűnőbb műfordításai közé tartoznak.

Konstantinápoly. Dr. K. I. Köszönetelt vettük, s várjuk a levélben ígert többi képet is.

Brassó. M. H. A tiszteletpéldányt megrendeltük. **B. K.** A kívántakat megküldöttük.

A 'Vasárnapi Ujság' 39-dik számában közölt *Szöréjtvény* tárgyában intézett tudakozódásokra megjegyezzük, hogy a megve neve egy szóból áll, és csak a névből kifejtendő lúsz szó, — nem egyszerűen a doboz-név is szedendő kik hexameterbe. A szöréjtvény megjelését két hét múlva, nov. 3-diki számunkban közöljük.

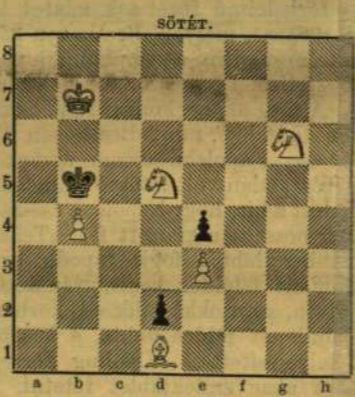
KÉPTALÁNY.

A 'Vasárnapi Ujság' 40-dik számában közölt képtalány megfejtése: *Aradi vértanúk.*

SAKKJÁTÉK.

1571. számú feladvány. *Meyer H. F. L.*-tól. (Budapesti sakk-szemle.)

Világos.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1565. számú feladvány megfejtése

Kohtz és Koekelkorntól.

Megfejtés.

- 1. Vd3-a1 --- Kc5-b5
- 2. Vd1-f1 + --- Kb5-a5
- 3. Vh1-a1 + --- Ka5-b5
- 4. Kc3-b3 --- t. sz.
- 5. Va1-e5-a4 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Szempcz: Pintér János. — A pesti sakk-kör.

HETI-NAPTAR, október hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Izraelita
20 V. F 19 Vendel	F 18 Vendel	S 1 19 Pelágia	25 Absol.
21 H. Orsolya sz.	Orsolya	9 Jakab apost	26
22 K. Kordula sz.	Kordula	10 Enlamp	27
23 S. Kap. János	Szeverin	11 Fülöp diak.	28
24 C. Ráfél főangy.	Szalóme	12 Probus	29
25 P. Krizan vt.	Krispin	13 Kárp.	30 R. Ch.
26 S. Dömötör	Amand	14 Paraszkve	1 S. M.

Heldváltásai. ● Ujhold 24-én 3 óra 42 pk. d. u.

Felolós szerkesztő: **Nagy Miklós.** (L. egyetem-terf. 6. szám.)

Schwarze, weisse und farbige Seiden-Damaste von fl. 1.40 bis fl. 7.75 p. Meter (18 Qual.) — versendet roben- und stückweise porto- und zollfrei da Fabrik-Dépot **G. Henneberg** (K. u. K. Hoflieferant, Zürich. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto

Printemps

NOUVEAUTÉS

Kérjük

a téli évad 580 legújabb mintarajzot tartalmazó nagy illusztrált Catalogusát. Szétküldése ingyen és bérmentve kik bérmentesített levelekben kéri az alantit czégtől

JULES JALUZOT & Co
PARIS

Ugyancsak bérmentve küldetnek a *Printemps* oriasí raktárán levő szövetek mintái, árat és fajt lehetőleg meghatározni kéretik.

Expediitio a világ minden országába.
Portó és vámmentes üldeményekre nézve a fel... a Catalogusban található.

Tolmács minden neylen látogató közönségünk rendelkezésére.

Legjobb és Leghírnevesebb
Pipere Hőlgypor

La VELOUTINE

Különleges Rizspor
RISZMUTALY VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

A Ch. FAY-féle párisi cég
„LA VELOUTINE”
különleges rizspora eredeti minőségben kapható és utánvétellel is megrendelhető

VÉRTESSI SÁNDOR illatszertárában
Budapesten, Kristóf-ter 8. szám.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A törvényhatósági közigazgatás kézikönyve.

A fennálló törvényekből és rendeletekből rendszeresen összeállította

GRÜNWARD BÉLA.

Első rész: A közigazgatás feladatai.

- I. kötet: A közigazgatás és a személyi élet.
- II. kötet: A közigazgatás és a gazdasági élet.
- III. kötet: A közigazgatás és a gazdasági élet (folytatva). — A közigazgatás és a társadalom. — Gyámi és gondnoksági ügyek. — Igazságszolgáltatás. — Katonai ügyek.

Második rész: A közigazgatás közegei a törvényhatóság körében.

- IV. kötet. (befejező): A község. — A törvényhatósági joggal felruházott város. — A vármegye.

Harmadik, bővített és javított kiadás.

Ara füzve 12 frt.

A négy kötet csak együtt kapható.

A Kada-féle „Folyékony Naphthol-Szappan”
mint szappírtószert felülmúl minden eddig ismert szappírtószert. Az arzobónól eltávolít minden foltot, kiittést és börtkát (mitesser) mely utóbbi kis fekete pontoknak az egyedül biztos elneze. 1 üveg elegendő 6 heti használatra, ára 87 kr. 4028
Kapható **Török József** gyógyszerárában, király-utca 12. szám alatt,
továbbá *Neruda N.* hatvani utca, *T. Halász* és *Seitz*, nádor-u. 10. *E. Ch. m. ester F.* utcai nagykorca-u., *Molnár* és *Moser* koronakeresz-u. 9. *Detsinyi Fr.* várú körút 10. *Székelykerekedő* útról. *Luff M.* várú-u. 25. *Luff S.* várú-u. 22. *Eder Antal* Gyula Hasi-ú. bazar, *Lisztig E.* J. epej-u. 2. *Illatszertár* kedél. *Ottentreit F.* keztűzés, korona-heresz-u. 8. ugyiszinte a készítő s feltaláló **Kada István gyógyszerész** Budapest, VII. ker. **Rákfalva** és valamennyi nagyobb forgalmu gyógyszerárában s illatszertüzletben. Csak az valódi, mely a fenti védjeggyel van ellátva!!

Al-gfinomabb és legjobb a rczpuder
AZ ANGOL
Különlegesség az udvarnál használva
COCOS
DIPLO
ARCZPUDEF
Londonból.
Vértesy S. udv. illatszertár Kristóf-ter } BUDAPEST.
Luff M. várú utca 28. szám alatt.

1889. okt. 154. sz. 1889. okt.
BUDAPESTI SZEMLE
A M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszt
GYULAI PÁL.
TARTALOM:

Fáy András politikai működése a megyén és az országgyűlésen. (I.) — **Badios** Ferenczről.
Gróf Bánfy Dénes emlékirata az 1848. évi forradalomról. (III.) — **Marczali Henrik**től.
Egy holdog ember. Beszély. — **Bergeret Gaston** után, francziából, **Lörincz Bélától.**
Költemények. Kereszt a sziklán. (A diósgyőri hámorok közt). — **Szász Károlytól.** — A fülemile panasz. Új-görög népköltési gyűjteményből. — **Erdődi Bélától.**
Népszámlálásunk és a telepítések. — **Vargha Gyulától.**
Parlament vitáink szabályozás érdekében. — **Csorba** Ferenczről.
Comenius és a **Rákóczyak.** — **Kyaecala Jánostól.**
Értesítő: **Mikszáth K.**: A beszélő köntös. — z. — **Fenyvessy Fer.**: Felső oktatásunk reformja. — f. — **Fischer K.** Die Erklärungsarten des Goetheschen Faust. — **Heinrich Gusztávól.**
Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt
FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

A vadászat mestere.

Önképző gyakorlati utmutatás a vadászat kedvelői számára, vagyis rövid foglalatja mindazon elméleti szabályoknak, melyek megtanulása s megtartása mellett a vadászatot bárki a siker gyönyörével gyakorolhatja.

Saját és egy ötven éves vadász tapasztalataiból, s jeles kutyák nyomán írta

CSERSZILVÁSI ÁKOS.

Harmadik, átdolgozott és bővített kiadás.

Ara füzve 80 kr.

Gazdasági mellékparagák és a gazdasági háziipar népszerű ismertetése.

Gyakorlati utmutatással.

Különös tekintettel a falusi nép viszonyaira.

Irtá: **Gyürky Antal.**

Köszoruzott pályamű.

II-ik megbővített kiadás.

Ara füzve 60 kr.

VÉGHLESI VERA-FORRÁS.
Hazánk legtisztább, legolcsóbb és legjobb szén-savdús, égvényes savanyuvize.

VÉGHLES-SZALATNÁ-n (Zólyom-m.)
Budapesti főraktár
Erzsébet-körút 56-ik szám alatt.
Telephon-összeköttetés.
Számos raktár a vidéken.

A 'Franklin-Társulat' kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:
PÁZMÁNY VÁLOGATOTT EGYHÁZI BESZÉDEI.
Bevezetéssel és szótarral.
SZERKESZTETTE
BELLAAGH ALADÁR.
Ara füzve 60 kr.

Gyors és biztos segély gyomorbántalmak és következményeikre! Az egészség fenntartására, a nyelvk. valamint a vér tisztítása és tisztántartására és jó emésztés elősegítésére a legjobb és hathatós szer, mindenhol ismervo már és kedvelve:

Dr. ROSA „ÉLETBALZAMA”

Ez, a legjobb és legnagyobb erejtű gyógyszerégyéből a legundorabbban készíve, mindenemő emésztési bajok, gyomorgöröcsök, étvágytalanság, savanyú felbőfőgés, vértululás, aranyér stb. esetében teljes biztosággal állja meg helyét. Eme kitűnő hatásánál fogva az most már a népek biztos és megpróbált hátszerezése váll. Nagy üveg ára 1 frt, kismé 50 kr.

Óvás! Csakúdosok elhárítása érdekében figyelmeztetek mindenkit, hogy az eredeti szabály szerint egyedül tölem készített **Dr. Rosa életbalzsam** két kartonban van gyűjtve, mely hosszadalmas s felírt: **Dr. Rosa életbalzsama** a 'Fekete sas' gyógyszerárából, **B. Fragner**, Prága 205-3. német, cseh, magyar és francia nyelven viseli, s a melynek homlokdaljai a törvényes létben álló mellélti védjeggyel vannak ellátva. — Val. Dr. Rosa életbalzsam csak készítőjénél

B. Fragner „zum schwarzen Adler” gyógyszerárában Prága, 205-3. kapható. — Budapestben kapható **Török József** és **Budai Eminel.**

Az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb gyógyszerárában van ez életbalzsamnak raktára. Ugyanott kapható:

Prágai egyetemes házikenőcs

a köszönő iratok ezrelv elismert biztos gyógyszer minden gyuladás, seb és dagant ellen.

Biztos sikerrel alkalmazható a női mell gyuladás, tejrekedése és keményedése, a gyermek elválasztásánál, gyenedés, vérdaganat, geny-fakadás, pokolvarni; körömdaganatnál, a kéz-és lábujjakon támadó gyűjtve, emésztésgátló, keményedések, duzzadások, mirigygyűgynevezett körömmegregés, keményedések, duzzadások, mirigygyűjtve, emésztésgátló, holttetésnél. — Minden gyuladást, dagant, kényszerűt, duzzadást, a legrovidebb idő alatt gyógyít meg; hol azonban már genykeződés következett be, a fektély a legrovidebb idő alatt felhúzza és meggyógyítja. Szélességben 25 és 35 krajczár alatt felhúzza és meggyógyítja.

Óvás! Mivel a prágai egyetemes házikenőcs igen gyakran utánzókat, figyelmeztetek mindenkit, hogy azt, eredeti szabályban, csak én egyedül készítem. Csak akkor az valódi, ha a szíra árcsüszelencék, melyekbe töltve van, vörö használati utasításokba (9 nyelvű nyomtatványban) a két kartonokba — melyek a fennbéli védjeggyel viselik — vannak gyűjtve.

A legkiválóbb és számos kísérlet után is meretes legmegbízhatóbb szer a néhéz hallás gyűgyülésére s a teljesen elvészett hallás visszacszerzésére. 1 palack 2 frt

